

FACETS23

IN DE FASCINERENDE TUIN VAN
RELIGIES / LEVENSBESCHOUWINGEN
EEN BINNENPERSPECTIEF

HANDLEIDING VOOR DE LEERLING

Funded by the
European Union

IN DE FASCINERENDE TUIN VAN RELIGIES / LEVENSBESCHOUWINGEN EEN BINNENPERSPECTIEF

HANDLEIDING VOOR DE LEERLING

EDUC8

© **EDUC8 (Educate to Build Resilience) Project, 2020**

<https://project-educ8.eu/>

<https://reduc8.eu/>

Ontwikkeling van het Document:

Aristoteles Universiteit Thessaloniki (Orthodoxie)

- Ekaterini Tsalampouni, hoofddocent
- Apostolos Kralidis, gewoon hoogleraar

Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (Katholicisme)

- Prof. Dr. Didier Pollefeyt, gewoon hoogleraar
- Leen Deflem, wetenschappelijk medewerker
- Elies Van Noten, wetenschappelijk medewerker

Katholieke Universiteit Leuven, Faculteit Filosofie (Jodendom)

- Luc Anckaert, gewoon hoogleraar
- Pierre Costalunga, wetenschappelijk medewerker

Centre of Expertise for Intellectual Reformation Research and Advice - CIRRA (Islam)

- Brahim Bouzarif, docent en theoloog

Evangelische Theologische Faculteit - ETF (Protestantisme)

- Jelle Creemers, hoofddocent
- Samuël Veling, wetenschappelijk medewerker

Universiteit Ljubljana, Faculteit Theologie (Ethiek)

- Roman Globokar, gewoon hoogleraar
- Vojko Strahovnik, hoofddocent
- Mateja Centa, wetenschappelijk medewerker
- Matej Purger, wetenschappelijk medewerker

Beyond the Horizon ISSG vzw

- Timucin Ibu (Developer en Graphic Designer)

Gebruiksrechten en toestemming:

Dit werk mag worden gereproduceerd, gedeeld of gebruikt in zijn geheel of gedeeltelijk, voor niet-commerciële doeleinden, zolang dit werk steeds vermeld wordt.

Van derden afkomstige inhoud: De auteurs zijn niet noodzakelijk eigenaar van elk onderdeel van de inhoud in dit werk. Als zodanig garanderen zij niet dat het gebruik van enig onderdeel of deel van het werk dat in het bezit is van derden geen inbreuk zal maken op de rechten van die derden. Indien u een onderdeel van het werk wenst te gebruiken, is het uw verantwoordelijkheid om te bepalen of toestemming voor gebruik nodig is en om toestemming te verkrijgen van de eigenaar van het auteursrecht.

Fotorechten: De foto's en Figuren die in het werk zijn gebruikt, zijn beschikbaar gesteld met een Creative Commons CC0 licentie. CC0 is een licentie waarbij de gebruikers/makers hebben besloten om afstand te doen van de auteursrechten en naburige rechten op hun werken, voor zover de wet dit toestaat.

Contact: Beyond the Horizon ISSG vzw (project coördinator), info@behorizon.org

Disclaimer: Dit project werd gefinancierd met steun van de Europese Commissie.

De ontwikkelde producten in het kader van het EDUC8-project geven uitsluitend de mening van de auteur(s) weer, de Europese Commissie kan niet verantwoordelijk worden gesteld voor het gebruik van de inhoud.

INHOUD

08	INLEIDING
12	JODENDOM
24	KATHOLICISME
42	ISLAM
62	ORTHODOXIE
78	PROTESTANTISME
96	ETHIEK

INLEIDING

INLEIDING

ONZE PRACHTIGE TUIN

Beste studenten,

Zoals de titel al aangeeft hoopt dit boek een korte maar bondige rondleiding te zijn in de wondere tuin van religieuze tradities en levensbeschouwingen. Net als in echte tuinen is een van de belangrijkste kenmerken de diversiteit, de vele kleuren, geuren en geluiden die de bezoekers waarnemen wanneer zij deze kleinere of grotere werelden vol leven betreden, maar ook de gemengde emoties van vreugde, nieuwsgierigheid, sensatie of respect die deze ontmoetingen oproepen.

De meesten van u of sommige van uw familieleden, kennissen en burens behoren tot een van deze tradities. U hebt soms de oprechte nieuwsgierigheid van hen die niet tot uw traditie behoren ervaren of zelfs het vooroordeel en de afwijzing door sommige anderen. In enkele gevallen kunt u ontdekken dat u ook door stereotypen beïnvloed wordt wanneer u personen tegenkomt die tot een andere religieuze of niet-religieuze ethische traditie behoren. Het is de bedoeling van dit boek en van de rest van het materiaal in de shallow module van EDUC8 om u met enkele aspecten van deze tradities vertrouwd te maken, om de hoofdpunten van hun geloof of levensbeschouwing uit te leggen, om u in hun feesten en dagelijks leven te verwelkomen. Verwacht wordt dat u zich door deze ontmoeting van deze verscheidenheid bewust wordt, voldoende informatie krijgt waardoor u met hen kunt omgaan, uw kennis over de anderen kunt bijstellen, verschillen maar ook overeenkomsten kunt vinden en uiteindelijk de voorwaarden voor wederzijds begrip en respect kunt scheppen.

In dit boek vindt u materiaal, oefeningen en beknopte informatie, voor enkele van de belangrijkste geloofs- en ethische gemeenschappen in Europa: Jodendom, de drie voornaamste christelijke denominaties in Europa, namelijk Katholicisme, Orthodoxie, en Protestantisme, Islam en Ethiek. Het uitgangspunt is altijd een korte video, van ongeveer 7 minuten, die essentiële informatie over deze gemeenschappen en over hun overtuigingen geeft, hun feestdagen en aspecten van het gemeenschapsleven, hun rituelen en gebedsplaatsen, de aanwezigheid van vrouwen en kinderen in die gemeenschappen, en hun morele waarden. Deze informatie wordt verteld door jongens en meisjes van uw leeftijd en die van uw klasgenoten.

Figuur 1
Diversiteit
Bron: AdobeStock

Zij beschrijven hun eigen ervaring en hun dagelijkse routine, zij delen hun gevoelens met u, en in vele gevallen hebben zij ook een of twee kritische opmerkingen over hun eigen traditie. De oefeningen en de korte teksten in dit boek zijn een aanmoediging om over deze gegevens na te denken, om u op het belangrijkste materiaal te concentreren, om uw kritisch denken aan te wakkeren, om met uw klasgenoten, onder wie sommigen misschien uit deze tradities komen, in discussie te treden en te debatteren, om onder de oppervlakte van deze voordrachten te gaan, om de culturele rijkdom en de volheid van het leven in al deze tradities te erkennen en te waarderen. In dit opzicht zijn alle stemmen in deze tradities belangrijk en waardevol. Er is naar gestreefd om zoveel mogelijk van hen de ruimte te geven: de culturele diversiteit, de geografisch afgescheidenen, de vrouwen, de kinderen, de natuur. Dit is een moeilijke taak geweest en de medewerkers aan dit boek, vrouwen en mannen met een lange ervaring in zaken van religieuze verscheidenheid, hebben hun uiterste best gedaan om dit mogelijk te maken.

Het is nu aan u om goed gebruik van hun werk te maken. Al het materiaal is ontworpen om in de klas tijdens een lesuur gebruikt te worden. De vorm en de inhoud van de oefeningen veronderstellen het bestaan van een actieve groep jongeren, die leergierig en open voor discussie is. Er zijn geen speciale praktische richtlijnen die u volgen moet. Er zijn echter wel enkele belangrijke vereisten: benader elke traditie met respectvolle nieuwsgierigheid, wees bereid te luisteren, denk buiten de gebaande paden, neem deel aan discussies, confronteer uw eigen vooroordelen, communiceer uw ideeën aan de rest van de groep.

Na het bekijken van de video en met de hulp van uw instructeurs kunt u alle oefeningen uit het boek maken. Sommige van deze oefeningen hebben als doel dat u zich de inhoud van de video verdiept, andere moedigen u aan na te denken en kritisch te discussiëren over bepaalde aspecten van deze gemeenschappen (b.v. de rol van de traditie als autoriteit, de plaats van de vrouw, de alledaagse cyclus) en dat u nadenkt over stereotypen en uw eigen vooroordelen. Sommige oefeningen vragen weinig inspanning, andere vereisen dat u langer en kritischer nadenkt. Sommige daarvan zijn bedoeld om de reeds in de video's verstrekte informatie te verrijken, andere

om deze gegevens kritisch te evalueren. In het boek vindt u ook het script van de video en een verklarende woordenlijst van termen die typisch voor elke traditie zijn en die u waarschijnlijk niet kent.

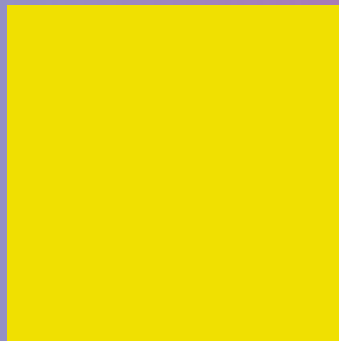
Ten slotte moet opgemerkt worden dat dit eigenlijk een open boek is. Het is te hopen dat het op twee manieren het begin zal zijn van uw avontuur in de wondere wereld van religies en ethiek. Het materiaal van de Shallow Module is in de eerste plaats bedoeld om u de nodige informatie te verschaffen die u helpen bij de kritische kwesties die in de video's, teksten en oefeningen van de Deep Module aan de orde worden gesteld en besproken. Ten tweede wordt gehoopt dat het u zal aanmoedigen om zelf onderzoek te doen, te lezen, vragen te stellen en te zoeken naar de tekenen van deze gemeenschappen en hun invloed in de openbare ruimte, in de culturele en politieke geschiedenis. Het uiteindelijke doel van deze module is dus niet alleen om u kennis bij te brengen, maar ook om u bewust te maken van en waardering te wekken voor de rijkdom van het leven van deze gemeenschappen en voor de cruciale rol die zij spelen bij de levensvorming van de mensen in Europa en elders in de wereld.

Ekaterini Tsalampouni
Associate Professor
Aristoteles Universiteit Thessaloniki
Editor

“ WAT NODIG IS VOOR DE GODSDIENST, IS DE
MENSEN NAAR DE DIEPTE VAN DEZE WAARHEID
TE LEIDEN, NAAR EEN VERANDERING VAN
DENKEN EN LEVEN EN NAAR WEDERZIJDIG BEGRIP.
DIT IS DE KERN VAN ONZE GODSDIENSTIGE
TRADITIES. ”

——— Bartholomew, Oecumenisch Patriarch, 2017

1

JODENDOM

JODENDOM

VOORDAT WE BEGINNEN:

1. Schrijf vijf dingen op die in je opkomen als je aan jodendom denkt
2. Schrijf drie vragen op die je over het jodendom zou willen stellen

Figuur 1.1
The interior of the
synagogue Brahat ha-
levana in Bnei Brak .
Israel.
Bron: Adobe Stock

1.1 EEN BRIEF VAN MOSHE

Hallo! Mijn naam is Moshe, en ik wil jullie graag vertellen over mijn religie: Jodendom! Er zijn 14 miljoen Joden over de hele wereld. Velen van ons wonen in Israël, maar niet elke Jood is een Israëliër! Joden die buiten Israël wonen, noemen we de diasporajoden. Ik woon in Europa, dus ik ben een deel van de diaspora! Wij zijn ook de kleinste monotheïstische godsdienst. Monotheïsme betekent geloven in slechts één God. Hoewel het Jodendom de kleinste monotheïstische godsdienst is, is het wel de oudste!

Sommige mensen vinden de termen 'jood' of 'Jodendom' een beetje ingewikkeld. Iemand wordt als jood geboren als zijn moeder joods is. Weinigen van ons zijn niet door een joodse moeder geboren, maar hebben zich tot het Jodendom bekeerd. Ook zien niet alle joden er hetzelfde uit.

We kunnen zelfs verschillen in hoe we ons joodse leven leiden. Sommige joden besloten zich te assimileren in de culturen waarin ze leefden. Als gevolg daarvan werden ze minder strikt in het volgen van traditionele gewoonten en gebruiken. Dit zijn liberale of gereformeerde joden. Mijn familie is orthodox of traditioneel. Dat betekent dat we dicht bij onze tradities blijven. Maar er zijn ook joden die niet in God geloven. Elke joodse gemeenschap is uniek!

Ons belangrijkste heilige boek is de Thora die God aan Mozes op de berg Sinaï heeft geopenbaard. Daarom wordt de Thora ook wel de Vijf Boeken van Mozes genoemd. De meeste van onze teksten zijn in het Hebreeuws, maar we hebben ook enkele teksten die in het Aramees en Grieks zijn geschreven. Onze relatie met God is het belangrijkste aspect van ons leven. Het is een verbond van liefde dat ons dagelijkse leven vormgeeft. Wij geloven dat God ons op een unieke manier liefheeft en deze liefde geeft ons het gebod om andere mensen lief te hebben en rechtvaardig te zijn. Gods woord horen betekent ook Gods woord doen! Een teken van dit verbond is de besnijdenis: elke Joodse jongen moet op de achtste dag na zijn geboorte besneden worden.

Verschillende regels leiden ons gedrag ten opzichte van God en andere medemensen. Deze worden mitswot – geboden - genoemd. De Tien Geboden zijn daarvan de bekendste. Maar het leven verandert voortdurend, en is nu heel anders dan het leven in het oude Israël, een gebied dat nu bestaat uit Libanon, Israël, een deel van Syrië, en Jordanië. Daarom hebben we hulp nodig bij het interpreteren van deze geboden, om ze in ons leven te kunnen toepassen. Rabbijnen, onze religieuze leiders, bespreken en onderwijzen deze regels in de vorm van halacha, de joodse wet. Halacha betekent in het Hebreeuws 'gaan' of 'lopen', dus Halacha verwijst naar de joodse levenswandel!

Veel halachische regels zijn opgeschreven in belangrijke teksten die de Talmoed worden genoemd. Het leren van onze tradities is erg belangrijk voor ons. Het is een deel van onze opvoeding. Maar elke regel is gebaseerd op de Thora, als de uitdrukking van Gods liefde voor ons, en elke regel moet door een meerderheid van de gemeenschap worden aanvaard. En omdat ons leven en onze ervaringen blijven veranderen, houden we nooit op over deze wetten te discussiëren. Onze traditie is niet alleen herhalen wat onze voorouders deden, maar leren wat zij dachten, om zo dingen te leren voor ons eigen leven! Op die manier wordt onze traditie nooit gesloten, maar blijft ze open.

Een groot deel van ons leven speelt zich af in de synagoge. 'Synagoge' is Grieks en betekent 'huis van samenkomst'. Het is de plaats waar we leren, bidden en feesten vieren! Vroeger bestond er een tempel in Jeruzalem. Deze tempel was het centrum van ons religieuze, culturele en economische leven. Helaas werd de tempel in de oudheid verwoest. De Klaagmuur is het enige dat van deze verwoeste tempel is overgebleven. Ik en mijn familie bezoeken Jeruzalem één keer per jaar. Deze plek geeft me het gevoel dat ik verbonden ben met mijn Joodse geschiedenis, die erg belangrijk is voor mij en mijn familie. Sommige momenten in onze geschiedenis zijn triest om aan te denken. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er de Shoah, waarbij de nazi's veel Joden vermoordden. Voor mij en mijn familie is deze gebeurtenis een herinnering om altijd door te blijven gaan!

Rituelen en feesten zijn erg belangrijk in het leven van Joden. Ze vieren ons verbond met God. Ik wil je over mijn twee favoriete feesten vertellen. Ten eerste is er Sabbat. Sabbat is een dag van rust. Hij duurt van vrijdagavond tot zaterdagavond, want de joodse dagen beginnen bij zonsondergang. De Thora leert ons dat God de wereld in zes dagen schiep en op de zevende dag rustte. In navolging van God rusten ook wij op de zevende dag! Deze Sabbat is een speciale gelegenheid: Ik ben deze week dertien geworden, dus we vieren mijn bar mitswa! Dat betekent dat ik nu een 'zoon van het gebod' ben. De ceremonie zal plaatsvinden in de synagoge. Ik ben een beetje angstig, want ik moet de parasha lezen, de wekelijkse Thora portie. Wat het nog erger maakt, is dat deze teksten in oud Hebreeuws geschreven zijn. Alsof hardop lezen voor een volle synagoge al niet stressvol genoeg is! Gelukkig is er daarna een feest, en krijg ik veel cadeaus! Mijn jongere zusje zal er ook zijn. Volgens onze traditie worden meisjes volwassen als ze twaalf jaar zijn. Dan worden ze bat mitswa, 'dochter van het gebod'.

Naast Sabbat is mijn favoriete feest Pesach. Pesach staat bekend als het feest van de viering, wanneer we onze uittocht uit de slavernij in Egypte gedenken. God bevrijdde ons en bracht ons onder leiding van Mozes naar het beloofde land.

Deze gebeurtenis is de oorsprong van onze identiteit, tijdens welke God ons de Thora gaf! Pesach is altijd in de lente, en het duurt acht dagen. De avond ervoor houden we de seider, een rituele maaltijd waarbij we het verhaal van Exodus hervertellen. Tijdens de seider eten we alleen voedsel dat ons herinnert aan het oude Israël. Dat betekent dat we niets mogen eten met chametz, of zuurdesem, omdat de oude Joden snel moesten vertrekken en geen tijd hadden om hun brood te laten rijzen. Mijn favoriete onderdeel is het zoeken naar chametz de dag voor Pesach. Dit rituele zoeken is altijd erg leuk! Het symboliseert het wegdoen van arrogantie of trots in ons huis.

Kortom, Jodendom gaat over de liefde van God, het leren van de Thora, goed doen voor anderen, en rechtvaardigheid!

1.2 OEFENINGEN

1.2.1 OEFENING 1: QUIZ

Wat herinner je van Moshes brief? Omcirkel het juiste antwoord.

1. Halacha

- a. Zijn de joodse wetten voor een joodse levenswandel!
- b. Zijn de geboden van de Thora
- c. Are enforced by rabbis
- d. Alles van het bovenstaande Oefening 1: Quiz

2. De synagoge staat ook bekend als het

- a. Huis van samenkomst
- b. Huis van studie
- c. Huis van gebed
- d. Alle bovenstaande

3. Op Sabbat

- a. Zijn joden verbonden met God en met hun familie
- b. Leven joden een afgezonderd leven
- c. Krijgen joden hun laatste werk gedaan
- d. Eten joden voedsel dat hen herinnert aan het oude Israël

4. Het woord “monotheïsme” betekent
- a. Geloven in meerdere goden
 - b. Geloven in slechts één God
 - c. Hetzelfde als polytheïsme
 - d. De joodse levenswandel
5. De Thora
- a. Is het centrale heilige boek voor joden
 - b. Bevat de vijf boeken van Mozes
 - c. Bevat de geschreven woorden aan Mozes gegeven door God op de berg Sinai
 - d. Alle van bovenstaande
6. Een bar mitzvah celebrates
- a. The twelfth birthday of a Jewish boy
 - b. The twelfth birthday of a Jewish girl
 - c. The thirteenth birthday of a Jewish boy
 - d. The thirteenth birthday of Jewish girl
7. Pesach is
- a. Een feest van verdriet
 - b. Een feest waarbij we het verhaal van Exodus herdenken
 - c. Een ander woord voor Seider
 - d. De wekelijkse rustdag of Sabbat

Figuur 1.2
Torarol met Kippah
Bron: Adobe Stock

1.2.2 OEFENING 2: DE TRADITIE VOLGEN

Moshe geeft een belangrijk inzicht in hoe Joden traditie begrijpen: “Onze traditie is niet alleen herhalen wat onze voorouders deden, maar leren wat zij dachten, om zo dingen te leren voor ons eigen leven! Op die manier wordt onze traditie nooit gesloten, maar blijft ze open.”

Traditie speelt een grote rol in het Jodendom, als de opgebouwde ervaring en kennis, maar ook als de gebruiken, gewoonten en geboden. Natuurlijk houdt niet iedere Jood zich strikt aan de traditie. Binnen het jodendom zijn er veel vragen over het volgen van de traditie. Maak, na Moshes presentatie bekeken te hebben, in groepjes van twee of vier de volgende oefening:

- a. Joden hebben hun eigen kijk op traditie, zoals Moshe heeft uitgelegd. Wat is jouw mening over hun idee en praktijk van traditie?
- b. Heeft jouw familie of samenleving soortgelijke praktijken die als traditioneel worden gezien? Bespreek ze onder elkaar.
- c. Traditie kan gezaghebbend zijn in de manier waarop zij het dagelijkse, religieuze leven van de leden van een religieuze groep regelt. Bespreek met elkaar de positieve en negatieve aspecten van het deel uitmaken van een traditie

1.2.3 OEFENING 3: JODSE ETHIEK

Het jodendom legt een grote nadruk op rechtvaardigheid en goed doen tegenover anderen. Feesten herinneren Joden vaak aan deze, en andere, verplichtingen. Pesach, bijvoorbeeld, is een feest dat de uittocht, het vertrek, uit de slavernij in Egypte herdenkt. Het verhaal van deze uittocht wordt verteld in het Boek Exodus, een van de vijf boeken van de Thora.

Kijk eens naar de volgende passage uit het Boek Exodus en beantwoord de volgende vragen.

1. Wie is de 'jullie' in dit verhaal? Waarom was deze 'jullie' een vreemdeling in Egypte?

[9] Vreemdelingen mag je niet uitbuiten [onderdrukken]. Je weet immers hoe het voelt een vreemdeling te zijn, omdat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypte.

2. Welke mogelijke associaties zou iemand die deze passage leest kunnen maken, gezien huidige situaties en uitdagingen?

Figuur 1.3
Hand met een
Davidsster, een joods
religieus symbool tegen
de westelijke muur van
de joodse tempel in de
Oude Stad van Jeruzalem
Bron: Adobe Stock

1.2.4 OEFENING 4: SABBAT BELEVEN

Je hebt Moshes beschrijving van sabbat gelezen of bekeken. Vul de ontbrekende woorden in:

**Tien Gebod - kiddush - verbond - challah - handen wassen - Thora -
verbond - parasha – kiddush bekens**

Vandaag is een blijde dag. We vieren sabbat: onze wekelijkse rustdag. Op deze dag vieren we ons met God. We doen dit door ons werk voor één dag neer te leggen, en ons opnieuw te verbinden met onszelf en onze gemeenschap. Zo eren we God die de wereld in zes dagen schiep en op de zevende dag rustte. Het is ook een van de..... Een joodse dag loopt van avond tot avond, niet van twaalf tot twaalf. Sabbat begint op vrijdagavond en duurt tot zaterdagavond. Sabbat is officieel voorbij op het moment dat we drie sterren aan de hemel kunnen tellen. Omdat we niet kunnen werken, moeten we alles vooraf voorbereiden. Dat betekent dat vrijdag meestal een extra drukke dag is! Zodra de zon ondergaat, steekt mijn moeder twee kaarsen aan voor elk familielid dat aanwezig is.

En mijn vader spreekt een gebed uit, waarop iedereen antwoordt met 'amen'. Deze zegening wordt genoemd. Iedereen krijgt een klein beetje wijn dat we drinken uit Op deze dag draagt iedereen mooie, chique kleren. We eten altijd vis, en soms kippensoep. Het is meestal een groot diner met salade, aardappelen, vlees, en dessert! Mijn favoriete onderdeel is echter het eten van een speciaal gevlochten brood, genaamd. Het is wit en ei-achtig, en heel zacht van binnen! Mijn moeder maakt het voor sabbat. We moeten eerst..... Het is verboden brood te eten met vuile handen. We eten de aan het begin van het diner, door de stukken met onze handen af te scheuren. Het is erg leuk om op die manier brood te eten!

Elke zaterdagmorgen is er een synagogedienst, waarin we een gedeelte van de Thora lezen, de We lezen deze passages drie dagen per week, op zaterdag, maandag en donderdag, maar op Sabbat lezen we de langste passages porties. Aan het eind van het jaar hebben we de Thora in zijn geheel gelezen.

1.3 WOORDENLIJST

Aramees

Aramees is een taal die haar oorsprong heeft in het oude Nabije Oosten. Aramees werd bijvoorbeeld gesproken in gebieden die tegenwoordig bekend staan als Irak, Syrië, Israël, Palestina en Oost-Arabië. Aramees en Hebreeuws behoren tot dezelfde taalfamilie.

Besnijdenis

Een besnijdenis is de medische praktijk waarbij een stukje van de voorhuid van de penis wordt verwijderd. In het Jodendom wordt dit opgevat als een lichamelijk teken van hun verbond met God. In Genesis 17:10-13 beveelt God Abraham, de aartsvader van het Joodse volk, en al zijn nakomelingen zich te laten besnijden. De besnijdenis is een zeer gebruikelijke praktijk, zelfs onder areligieuze Joden. Tegenwoordig wordt deze praktijk uitgevoerd door iemand uit de medische wereld, en de eventuele pijn van de operatie wordt ernstig geminimaliseerd.

Verbond

Het verbond is een ander woord voor “band”: de relatie tussen God en zijn Volk, de joden. Dit verbond houdt regels in voor hoe Joden moeten handelen, en heeft daarom consequenties voor hoe joden zich in het leven oriënteren.

Diaspora

Diaspora is het geheel van het Joodse volk dat buiten Israël leeft. Na de verwoesting van de Tempel van Jeruzalem, samen met verschillende periodes van slavernij, verspreidde het joodse volk zich over de hele wereld.

Exodus

De term “Exodus” heeft twee betekenissen. Ten eerste verwijst het naar het Boek Exodus, het tweede boek van de Thora. Ten tweede verwijst het naar het eerste deel van dit boek: de uittocht van het Joodse volk uit Egypte. De naam Exodus komt uit het Oudgrieks en betekent “uittocht”. De Hebreeuwse naam is “Namen”, wat verwijst naar de aanhef van de tekst.

Mitswa

Een mitswa is een synoniem voor een religieus gebod of religieuze verplichting. Het meervoud van “mitswa” is “mitzvot”.

De berg Sinai

De berg Sinai is de plaats waar de profeet Mozes de Thora van God heeft ontvangen. Het is ook de plaats waar het Joodse volk zijn verbond met God sloot. Het staat bekend als een heilige plaats.

Volgens de joodse verhalen leefden de antieke joden als slaven in Egypte, totdat God hen heeft bevrijd. Daarna zwierven zij 40 jaar door de woestijn, waarbij ze langs de berg Sinai liepen, en Mozes erop klom.

Thora en Talmoed

De joodse teksten worden verdeeld in de mondelinge Thora en de geschreven Thora. Mozes heeft, volgens het jodendom, beiden ontvangen op de berg Sinai. Samen vormen ze de Thora. Thora is Hebreeuws voor 'Wet' of 'Onderricht'.

De geschreven Thora bestaat uit vijf boeken, ook wel de Vijf Boeken van Mozes genoemd. Dit zijn de boeken Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri en Deuteronomium. De mondelinge

Thora is het geheel van uitleg die Mozes daarbij ontving. Mozes gaf ze mondeling door aan Joshua, die het op zijn beurt doorgaf aan de oudsten, tot het uiteindelijk aan de rabbijnen werd overgedragen. Die uitleg is erg belangrijk. De geschreven Thora is niet altijd even duidelijk op elk punt. Zo mag er op sabbat niet gewerkt worden, maar is het niet duidelijk wat onder 'werken' verstaan wordt. Dit wordt opgelost door een beroep te doen op rabbijnse uitleg en commentaar.

Op de Thora vormden zich twee commentaren: een commentaar op de schriftelijke Thora, en een commentaar op de mondelinge Thora. De commentaren op de schriftelijke Thora zijn de Midrasj-commentaren. Dit zijn directe tekstcommentaren. De commentaren op de mondelinge Thora staan bekend als de Talmoed. De Talmoed bestaat zelf ook uit twee onderdelen: de Misjna en de Gemara. Volgens orthodoxe joden heeft de mondelinge Thora evenveel Goddelijk gezag als de schriftelijke Thora.

De Tien Geboden

De Tien Geboden is een lijst van tien principes die volgens de Geschreven Thora moeten worden opgevolgd. Het Jodendom gelooft dat de Thora nog veel meer geboden kent, maar de Tien Geboden worden vaak opgevat als de basis van alle andere geboden. De Tien Geboden bestaan ook in de islam en het christendom!

Shoah

De Shoah, ook bekend als de Holocaust, was een afschuwelijke gebeurtenis van 1941-1945 waarbij veel Europese Joden werden vermoord door Nazi-Duitsland. Er wordt geschat dat ongeveer 6 miljoen Joden het leven lieten in deze genocide. Dat was in die tijd bijna twee derde van de Joodse bevolking in Europa.

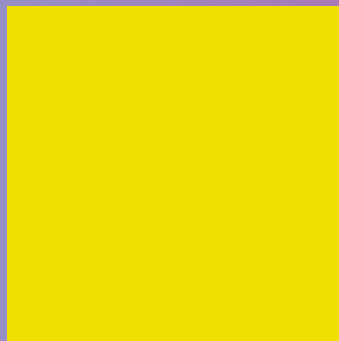
Klaagmuur

De Klaagmuur is een andere benaming voor de Westelijke Muur, het laatste overgebleven stuk van de oude Tempel van Jeruzalem. Deze Tempel was het centrum van het religieuze, culturele en economische leven van de antieke Joden. De Tempel werd tweemaal verwoest. De eerste keer door de Babyloniërs, waarna de Joden in Babylonië tot slaven werden gemaakt. Na een tijd ontsnapten ze, keerden ze terug, en herbouwden ze de Tempel. Helaas werd de Tempel een tweede keer verwoest, door de Romeinen.

1.4 BIBLIOGRAFIE

Nieuwe Bijbelvertaling NBV. Exodus 23:9." Accessed 16 september 2020. <https://debijbel.nl/bijbel/NBV/EXO.23/Exodus-23>.

2

KATHOLICISME

KATHOLICISME

VOOR WE VAN START GAAN

1. Schrijf vijf elementen neer die in je opkomen als je aan het katholicisme denkt.
2. Schrijf drie vragen neer die jij zou willen stellen over het katholicisme.

Figuur 2.1
Kerkgebouwen zijn
de gebedshuizen voor
katholieken. Op de foto
zie je de Sint-Gilliskerk
van Brugge, in België.
Bron: AdobeStock

2.1 EEN BRIEF VAN SARA

Hallo! Mijn naam is Sara, ik ben veertien jaar oud en katholiek gelovige. Ik voel mij net zoals de rest van mijn gezin, verbonden met de Katholieke Kerk. Het katholicisme is een stroming binnen het christendom. Katholiek betekent 'universeel', je kan dus zeggen dat de katholieke boodschap en de Katholieke Kerk aan iedereen gericht is.

Net zoals andere christenen, geloven katholieken in God in drievoud: God de Vader, Jezus de Zoon en de Heilige Geest. Dit noemen we de Heilige Drievuldigheid. Dit komt ook terug in het kruisteken dat christenen maken en waarbij zij zeggen: "In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest". Het kruisteken is een symbolische handeling en is een verwijzing naar het kruis waarop Jezus stierf, één van de belangrijkste symbolen binnen ons geloof.

Jezus werd geboren in de eerste eeuw van de christelijke jaartelling in Palestina en was een uniek iemand. Hij vertelde tal van inspirerende lessen en verhalen, en verrichtte wonderen. Hij kondigde het Rijk van God aan: een rijk van liefde, niet van macht. Daarom kende Jezus ook tegenstand. Hij stierf uiteindelijk aan het kruis, voor de zonden van alle mensen. Als Zoon van God stond hij echter op uit de dood. Zijn dood en verrijzenis onthulden Gods liefde voor ons, en betekenden het begin van het christendom.

Vandaag is het Kerstmis! Ieder jaar op 25 december vieren christenen over heel de wereld de geboorte van Jezus. Kerstmis is een echt familiefeest. We komen gezellig samen met heel de familie, om lekker te eten en cadeautjes te openen! Weet je wat ik ook erg leuk vind aan Kerstmis? Het kerststalletje! Een kerststalletje doet ons terugdenken aan de geboorte van Jezus. Dit kerststalletje zetten katholieken meestal bij de versierde kerstboom.

Naast Kerstmis zijn er nog andere feestdagen die een belangrijke plaats en betekenis hebben in het leven van katholieken. De belangrijkste feestdag is Pasen. Met Pasen herdenken christenen de verrijzenis van Jezus uit het graf. De liefde van God is sterker dan de dood. Zo is Pasen het symbool van hoop en toekomst. Het lijden, de dood en de verrijzenis van Jezus Christus vormen de kern van het christelijk geloof. Pasen is ook een vrolijk familiefeest, waarbij we op zoek gaan naar chocolade paaseitjes, of we maken zelf gekleurde paaseitjes!

Op feestdagen als Kerstmis en Pasen, gaan katholieken naar de kerk, het gebedshuis van christenen. Bij elke viering lezen we enkele passages uit de Bijbel. Uit de Bijbel putten gelovigen veel kracht. Bij elke viering in de kerk ontvangen katholieken het sacrament van de eucharistie. Een sacrament is een ritueel in de Katholieke Kerk waarbij God en mens elkaar ontmoeten. De katholieke traditie kent zeven sacramenten die plaatsvinden op belangrijke overgangsmomenten in het leven. Het sacrament van de eucharistie ontvang je de eerste keer bij je Eerste Communie, ik was toen zeven jaar oud. De eucharistie herinnert ons aan het Laatste Avondmaal. Dit is de laatste maaltijd die Jezus deelde met zijn apostelen. Jezus vroeg aan zijn leerlingen om de maaltijd te blijven herhalen. Daarom komt de Kerkgemeenschap al vanaf het begin samen om de eucharistie te vieren.

Naast het sacrament van de eucharistie zijn er nog zes andere sacramenten die een belangrijke rol spelen in het leven van katholieken. Het eerste sacrament is het doopsel. Mijn ouders hebben gekozen om mij als baby te laten dopen. Het doopsel is een initiatiesacrament waarbij mensen worden opgenomen binnen de Katholieke Kerk. Water wordt over het hoofd van de gedoopte gegoten, en de gedoopte krijgt ook een peter en een meter. Zowel kinderen als volwassenen kunnen worden gedoopt, om lid te worden van de Katholieke Kerk. Een katholiek gelooft dat het doopsel het begin is van een nieuw leven in Christus.

Toen ik twaalf jaar werd, heb ik het sacrament van het vormsel ontvangen. Dit is ook een initiatiesacrament, zoals het doopsel. De vormeling wordt gezalfd met de Heilige Geest. Het is de bevestiging van het doopsel en van de verbondenheid met God en de Kerkgemeenschap. Je zegt dan aan iedereen: 'Ik wil katholiek zijn'.

Later wil ik ook graag trouwen voor de Kerk! Het sacrament van het huwelijk verbindt niet alleen twee christenen met elkaar, maar ook met God en de Kerkgemeenschap. Sommige katholieken worden geroepen tot het priesterschap of tot een religieus gemeenschapsleven. Zij ontvangen het sacrament van de priesterwijding. Ze stellen zich bewust ten dienste van God en de Kerkgemeenschap. Ook vrouwen kunnen de kerk dienen, als religieuzen in congregaties of als leken, zowel binnen als buiten het huwelijk.

Vorig jaar is mijn grootvader gestorven. Op het einde van zijn leven heeft hij het sacrament van de ziekenzalving ontvangen, wat een bijzonder en troostend moment was voor hem en onze familie. Het sacrament van de ziekenzalving wordt toegediend aan zieken en stervenden. De zieke of stervende ervaart of voelt dat God hem of haar liefdevol nabij is.

Het laatste sacrament waar ik meer over wil vertellen, is het sacrament van boete en verzoening. Dit sacrament geeft katholieken de mogelijkheid om hun zonden op te biechten aan een priester. Onze zonden, kwaadheid en onmacht worden toevertrouwd aan God, die ons vervolgens vergeving en verzoening schenkt als we bereid zijn ons leven te vernieuwen. Katholiek zijn heeft morele implicaties: de waardigheid van de menselijke persoon eerbiedigen, verantwoordelijkheid opnemen voor de gemeenschap en de hele schepping.

In het alledaagse leven van katholieken speelt de verering van heiligen een belangrijke rol. Heiligen zijn voorbeelden van een christelijk leven dat inspireert. De meest bekende heilige die wordt vereerd is Maria, de moeder van Jezus. Ook zijn er bepaalde plaatsen verbonden met Maria, zoals Lourdes in Frankrijk. Mensen gaan vaak op bedevaart. Een bedevaart is een tocht of een reis van een gelovige naar een bedevaartsoord. Voor veel mensen is een bedevaart een inspirerende ervaring die hun de rest van hun leven bijblijft.

Om te eindigen wil ik nog iets zeggen over Vaticaanstad, in Rome, want dit is de belangrijkste plaats voor katholieken in heel de wereld omdat het de hoofdzetel van de Katholieke Kerk is. Het is de plaats waar de paus woont! De paus is het hoofd van de Rooms-Katholieke Kerk. Naast de paus zijn er nog drie andere ambten binnen de Katholieke Kerk: bisschop, priester en diaken. Katholieke gelovigen die geen formeel ambt opnemen, worden leken genoemd. Leken worden geroepen om zich te engageren in de samenleving vanuit een christelijke inspiratie. Graag wil ik afsluiten met een gebed, misschien wel het bekendste gebed van christenen ter wereld, door Jezus zelf gegeven: het Onzevader.

Onze Vader, die in de hemel zijt,
Uw naam worde geheiligd,
Uw Rijk kome,
Uw wil geschiede
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren
en breng ons niet in beproeving
maar verlos ons van het kwade.

2.2 OEFENINGEN

- 2.2.1 OEFENING 1:** Beantwoord onderstaande vragen na het bekijken/lezen van Sara's brief.
- EEN EERSTE KENNISMAKING MET HET KATHOLICISME**
1. Wat wist jij al over het katholieke geloof?

2. Welke informatie over het katholieke geloof is nieuw voor jou?

Figuur 2.2
Katholiek gelovigen
vinden verbondenheid
bij elkaar, bij de
Kerkgemeenschap en
God.
Bron: AdobeStock

2.2.2 OEFENING 2:
WAT WEET JE OVER
HET KATHOLIEK
GELOOF?

Beantwoord onderstaande vragen na het bekijken/lezen van Sara's brief.

1. Wat betekent 'katholiek'?
 - a. Universeel
 - b. Kerk
 - c. Groot

2. Als katholieken spreken over God de Vader, Jezus de Zoon en de Heilige Geest, dan noemen ze dit...
 - a. het kruis.
 - b. het Laatste Avondmaal.
 - c. de Heilige Drievuldigheid.

3. Welke rangorde van ambten binnen de Katholieke Kerk is correct?
 - a. Bisschop, priester, diaken
 - b. Bisschop, diaken, priester
 - c. Leek, priester, bisschop

4. Met Pasen herdenken katholiek gelovigen...
 - a. de verrijzenis van Jezus Christus, na de kruisdood.
 - b. de geboorte van Jezus Christus.
 - c. de kruisdood van Jezus Christus.

5. Welke naam heeft het geloofsboek van katholiek gelovigen?
 - a. Het Oude Testament
 - b. De Bijbel
 - c. De Koran

6. De Katholieke Kerk kent zeven sacramenten. Wat is een sacrament?
 - a. Een sacrament is een verwijzing naar een tekst uit het geloofsboek van katholieken.
 - b. Een sacrament is een ritueel waarbij God en de mens elkaar ontmoeten.
 - c. Een sacrament is een heilige plaats waar gelovigen bidden.

7. In het alledaagse leven van katholieken speelt de verering van heiligen een belangrijke rol. Wat is een heilige?
- a. Een heilige is iemand die al vijf keer op bedevaart is geweest.
 - b. Een heilige is een persoon die op Kerstmis geboren is.
 - c. Een heilige is een voorbeeld van een inspirerend christelijk leven.
8. Waar woont de paus, het hoofd van de Katholieke Kerk?
- a. Vaticaanstad
 - b. Rio de Janeiro, Brazilië
 - c. Lourdes, Frankrijk
9. Wat is één van de belangrijkste symbolen voor katholieken?
- a. De berg
 - b. Het kruis
 - c. Het graf
10. De eucharistie herinnert katholieken aan...
- a. de paus.
 - b. Maria, de moeder van Jezus.
 - c. het Laatste Avondmaal, Christus en het paasmysterie.

Figuur 2.3
Het moment van de
eucharistie tijdens een
viering in de kerk.
Bron: AdobeStock

2.2.3 OEFENING 3: DE ZEVEN SACRAMENTEN

Een sacrament is een **ritueel in de Katholieke Kerk** waarbij God en de mens elkaar ontmoeten. De katholieke traditie kent **zeven sacramenten** die belangrijke momenten en overgangen in het leven van katholiek gelovigen raken.

Hieronder vind je de zeven sacramenten. Verbind elk sacrament met de juiste betekenis door het nummer van het sacrament bij de juiste omschrijving te noteren:

1. Sacrament van het doopsel
2. Sacrament van de eucharistie
3. Sacrament van het vormsel
4. Sacrament van het huwelijk
5. Sacrament van de priesterwijding
6. Sacrament van de ziekenzalving
7. Sacrament van boete en verzoening

Omschrijving	Sacrament (nummer)
Bij dit sacrament wordt een katholiek gelovige gezalfd met de Heilige Geest. Het is een bevestiging van het doopsel. Op die manier toont de gelovige aan God en de Kerkgemeenschap dat hij/zij katholiek wil zijn.	
Dit sacrament schenkt vergeving en verzoening, nadat een katholiek gelovige de eigen zonden heeft opgebiecht en bereid is om het eigen leven te vernieuwen.	
Dit sacrament ontvangt een katholiek voor de eerste keer bij de Eerste Communie. Het sacrament herinnert katholieken aan het Laatste Avondmaal, waar Jezus aan zijn leerlingen vroeg om de maaltijd altijd op dezelfde manier te blijven herhalen. Met dit sacrament herdenken katholieken Christus en het paasmysterie.	
Bij dit sacrament worden twee personen niet alleen verbonden levenslang met elkaar, maar ook met God en de Kerkgemeenschap.	
Mensen worden aan de hand van dit initiatiesacrament binnengeleid in het christelijk geloof, door water overgoten in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.	
Dit sacrament wordt toegediend aan zieken en stervenden. Het is een grote steun en laat de zieke of stervende de nabijheid van God ervaren.	
Met dit sacrament toont een persoon de keuze om zich met een kerkelijk ambt ten dienste te stellen van God en de Kerkgemeenschap. Dit sacrament kunnen alleen ongehuwde mannen verkrijgen.	

2.2.4 OEFENING 4: JUIST OF FOUT?

Lees onderstaande uitspraken na het bekijken/lezen van Sara's brief. Zijn deze uitspraken juist of fout? Duid het juiste antwoord aan en motiveer je antwoord.

1. Jezus leefde in de eerste eeuw van de christelijke jaartelling. Hij was een bijzonder en inspirerend persoon. Hij kende geen enkele tegenstand gedurende heel zijn leven.

JUIST / FOUT

Figuur 2.4
Een kruis is één van de
belangrijkste symbolen
voor katholieken
Bron: AdobeStock

2. Een katholiek gelovige die op bedevaart gaat, maakt een inspirerende reis naar een plaats met een belangrijke religieuze betekenis. Katholieken kunnen ervoor kiezen om op bedevaart te gaan naar plaatsen die met heiligen zijn verbonden, zoals Lourdes.

JUIST / FOUT

3. Vaticaanstad is een bijzondere plaats voor katholieken. Het is de enige plaats waar de Bijbel, het geloofsboek van christenen, gelezen kan worden.

JUIST / FOUT

Figuur 2.5
Op de foto zie je het
Sint-Pieterplein in
Vaticaanstad.
Bron: AdobeStock

2.2.5 AFSLUITEND: HET ONZEVADER

Bidden is een belangrijke activiteit voor katholieken. Het bekendste gebed voor alle christenen is het **Onzevader**. Dit gebed is dus niet alleen belangrijk voor katholieken, maar ook voor protestanten, anglicanen, orthodoxen, enzovoort. Het gebed werd door Jezus Christus zelf gegeven. Het is dus eeuwenoud en kan zelfs teruggevonden worden in de Bijbel.

Het **Onzevader** is een krachtige tekst gericht aan God. Gelovigen kunnen hier troost, steun, hoop en vertrouwen in terugvinden. Het is een tekst die katholieken ook over de toekomst doet dromen, waarin niets wat goed is uiteindelijk verloren gaat.

Onze Vader, die in de hemel zijt,

Uw naam worde geheiligd,

Uw Rijk kome,

Uw wil geschiede

op aarde zoals in de hemel.

Geef ons heden ons dagelijks brood

en vergeef ons onze schulden,

zoals ook wij vergeven aan onze schuldenaren

en breng ons niet in beproeving

maar verlos ons van het kwade.

1. Wat verwondert je het meest in dit gebed?

2. Bid jij wel eens?

3. Als je zelf niet bidt, begrijp je waarom anderen dit wel doen? Wat zou je aan hen willen vragen?

Figuur 2.6
Een persoon die aan het
bidden is.
Bron: AdobeStock

2.5 WOORDENLIJST

Bedevaart

Een katholiek gelovige die op bedevaart gaat, maakt een inspirerende reis naar een plaats met een belangrijke religieuze betekenis. Katholieken kunnen ervoor kiezen om op bedevaart te gaan naar plaatsen die met heiligen zijn verbonden, zoals Lourdes. Voor veel mensen is een bedevaart een inspirerende ervaring die hun de rest van hun leven bijblijft.

Bijbel

De Bijbel is het geloofsboek van christenen. Dit heilig boek voor christenen bestaat uit twee delen: het Oude/Eerste Testament en het Nieuwe/Tweede Testament. De term 'Bijbel' komt van het Griekse woord biblia, wat 'boeken' betekent. De Bijbel is immers een verzameling van verschillende boeken, bestaande uit verschillende literaire genres: legenden, wijsheden, (historische) verhalen, profetische visioenen, Evangelies, enzovoort.

Heilige

In het alledaagse leven van katholieken speelt de verering van heiligen een belangrijke rol. Heiligen zijn voorbeelden van een christelijk leven dat inspireert. Een bekend voorbeeld van een heilige is Maria, de moeder van Jezus.

Heilige Drievuldigheid

Net zoals andere christenen, spreken katholieken over God in drievoud: God de Vader, Jezus de Zoon en de Heilige Geest. Dit noemen we de Heilige Drievuldigheid. Dit komt ook terug in het kruisteken dat christenen maken en waarbij zij zeggen: "In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest".

Katholiek

Het katholicisme is een stroming binnen het christendom. Katholiek betekent 'universeel'. De katholieke boodschap en de Katholieke Kerk zijn immers aan iedereen gericht.

Onzevader

Het Onzevader is een bekend en veelvuldig gebeden gebed onder christenen, gericht aan God. Het werd door Jezus zelf gegeven en is terug te vinden in de Bijbel. Dit gebed is eeuwenoud en in wel honderden talen vertaald.

Rijk Gods

Jezus kondigde het Rijk Gods, of het Rijk van God, aan: een rijk van liefde, niet van macht. Het Rijk Gods heeft een belangrijke plaats binnen het christendom en vormt mede de kern van Jezus' verkondiging. Wanneer christenen spreken over het Rijk Gods, verwijzen ze naar de hoop en droom van een andere en nieuwe wereld van Gods Koninkrijk. De exacte betekenis en inhoud is echter voor interpretatie vatbaar en verschilt naargelang context en tijd.

Sacrament

Een sacrament is een ritueel in de Katholieke Kerk waarbij God en de mens elkaar ontmoeten. De katholieke traditie kent zeven sacramenten die belangrijke momenten en overgangen in het leven van katholiek gelovigen symboliseren: sacrament van het doopsel, sacrament van de eucharistie, sacrament van het vormsel, sacrament van het huwelijk, sacrament van de priesterwijding, sacrament van de ziekenzalving, sacrament van boete en verzoening.

2.6 BIBLIOGRAFIE

De Schepper, Jef. 2006. Wat christenen geloven. Tielt/Wommelgem: Lannoo NV/Van in, pp. 26-27, pp. 156-159.

Elisabeth. "De advent: oorsprong, geschiedenis en betekenis". Accessed February 12, 2021. <https://www.pastoralezorg.be/page/de-advent-in-zorg-en-welzijnsvoorzieningen/>

Lauvrijs, Bart. 2006. *Het feestenboek voor de jeugd: verhelderende en megaleuke weetjes*. Antwerpen: Berghmans.

Pexels, "The best free stock photos & videos shared by talented creators". Accessed February 12, 2021. <https://www.pexels.com/>

Pollefeyt, Didier & Hendrickx, Jeroen. 2020. *Letter & Geest. Christelijke ingrediënten voor actueel godsdienstonderwijs. Deel III: derde graad secundair onderwijs*. Antwerpen: Uitgeverij Halewijn.

Thomas. "7 sacramenten (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-zeven-sacramenten/>

Thomas. "Ambten in de kerk (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ambten-in-de-kerk/>

Thomas. "De eerste kerk (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-de-eerste-kerk/>

Thomas. "Een jaar vol feesten". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/een-jaar-vol-feesten/>

Thomas. "Heilige Geest (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-heilige-geest/>

Thomas. "Jezus als openbaring (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-jezus-als-godsopenbaring/>

Thomas. "Laudato Si (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/laudato-si/>

Thomas. "Literaire genres in de bijbel (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/literaire-genres-bijbel/>

Thomas. "Liturgisch jaar (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-liturgisch-jaar/>

Thomas. "Onzevader (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-onzevader/>

Thomas. "Over de grens (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/over-de-grens/>

Thomas. "Paasmysterie (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-paasmysterie/>

Thomas. "Rijk gods (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/rijk-gods/>

Thomas. "Sacrament van boete en verzoening (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/sacrament-van-boete-en-verzoening/>

Thomas. "Sacrament van de eucharistie (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-sacrament-van-de-eucharistie/>

Thomas. "Sacrament van de ziekenzalving (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/sacrament-zikenzalving/>

Thomas. "Sacrament van het doopsel (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/sacrament-van-het-doopsel/>

Thomas. "Sacrament van het huwelijk (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/ingredient-sacrament-huwelijk/>

Thomas. "Sacrament van het vormsel (Theologische achtergrond)". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/sacrament-van-het-vormsel/>

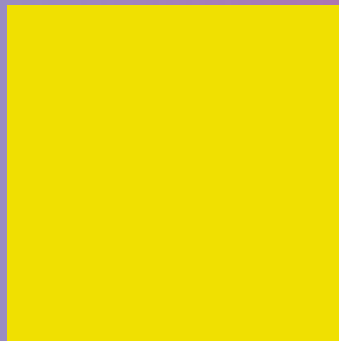
Thomas. "Servus Servorum Dei. Over de toekomst van het pausschap". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/servus-servorum-dei/>

Thomas. "Theologische achtergronden". Accessed February 12, 2021. <https://www.kuleuven.be/thomas/page/theologische-achtergronden/>

Vatican News. "Our Father". Accessed February 12, 2021. <https://www.vaticannews.va/en/prayers/our-father.htm>

Youcat. 2011. *Jongerencatechismus van de Katholieke Kerk*. Tielt: Lannoo, pp. 86-89.

3

ISLAM

ISLAM

1. Schrijf vijf dingen op die in u opkomen als u aan Islam denkt.
2. Schrijf drie vragen op die u zou willen stellen over de Islam.

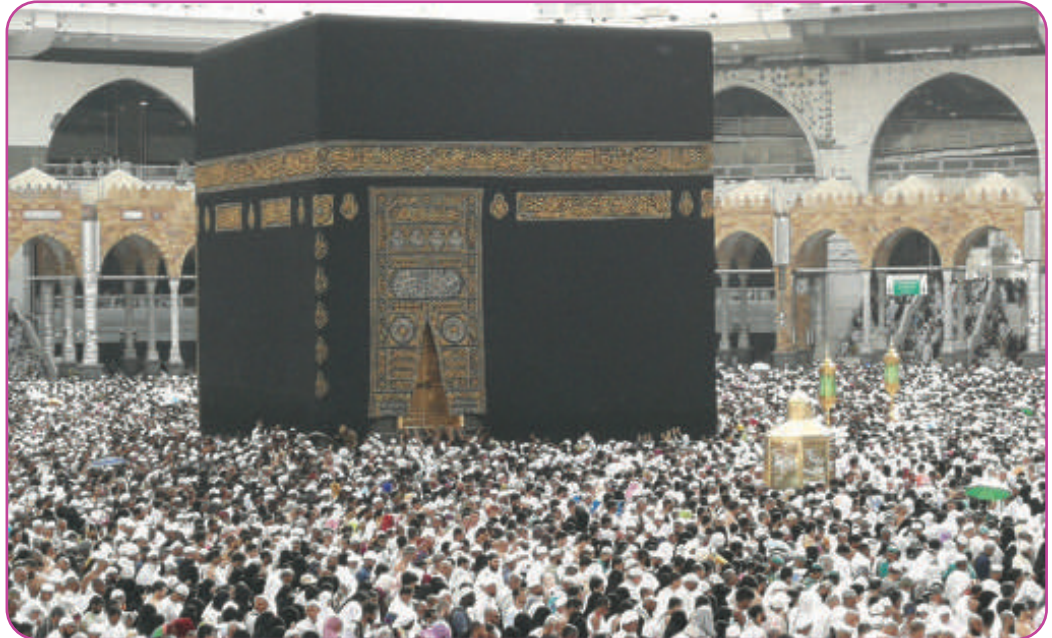
3.1 EEN BRIEF VAN SAMIR

Hallo, mijn naam is Samir en ik wil het graag met jullie hebben over de islam. Ik herinner me nog mijn eerste godsdienstles toen de leraar islam ons vertelde dat "islam" een Arabisch woord is met verschillende betekenissen. De meest voorkomende betekenis is onderwerping. Met andere woorden: islam betekent met je hart aanvaarden wat je met je verstand niet kunt vatten of begrijpen. "Daarom is geloof eerder een kwestie van gevoel", zei hij. Hij vertelde ons ook dat islam vrede betekent.

Figuur 3.1
Bron: Pexels

Profeet Mohammed (vrede zij met hem) is een zeer belangrijk persoon voor moslims omdat hij de Openbaring van Allah ontving. Hij werd erkend als “de betrouwbare” (al-amin) in de Arabische samenleving. Moslims respecteren Mohammed zozeer dat elke Figuur van hem afbreuk doet aan het ideaalbeeld.

Figuur 3.2
Bron: Pexels

Mohamed is circa 570 N.C. geboren in Mekka, een stad op het westelijke Arabische schiereiland. Vanaf zijn 40^e ontving hij openbaringen van God. De religie die hij bracht -de Islam- heeft ongeveer 1,6 miljard volgelingen. De spirituele hoofdstad van de islam is Mekka. Van daaruit verspreidde de islam zich niet alleen geografisch, maar ook cultureel via kunst, wetenschap, poëzie en filosofie. In korte tijd strekte het islamitische rijk zich uit van de grenzen van China in het oosten tot Zuid-Frankrijk (Poitiers) in het westen.

Figuur 3.3
Bron: AdobeStock

Het grootste aantal van de moslimbevolking is geconcentreerd in Afrika en Azië. Er zijn ook moslims in Europa -vooral in Oost-Europese landen- zoals Kosovo, Albanië en Bosnië en Herzegovina. De islam is de grootste wereldgodsdienst. Door de grote migratiestromen in de jaren 1950 en 1960 heeft de islam zich, vooral via Marokkanen en Turken, in West-Europa gevestigd.

Vandaag de dag zijn er 2 dominante stromingen binnen de islam: het soennisme en het sjiïsme. Soennitische moslims, die ongeveer 87 procent van alle moslims uitmaken, volgen de traditie die gebaseerd is op het leven van de laatste profeet van de islam namelijk Mohammed. Sji'ieten geloven dat Mohammed zelf Ali ibn Abu Talib (neef van Mohammed; getrouwd met zijn dochter Fatima) als zijn opvolger heeft aangewezen, maar dat hem dit werd verhinderd.

Figuur 3.4
Bron: AdobeStock

De soennitische islam kent vier grote rechtsscholen: de Hanafi, de Maliki, de Shafi'i en de Hanbali. De verschillende scholen kunnen ook verklaren waarom sommige moslims de teksten letterlijk lezen en terwijl anderen zich eerder baseren op de geest van de woorden.

De islam kent vijf belangrijke geloofspijlers:

- 1) De geloofsbelijdenis -> *As-Shahada*
- 2) Het gebed -> *As-Salat*
- 3) Het geven van aalmoezen -> *Az-Zakaat*
- 4) Het vasten tijdens de Ramadan -> *As-Sawm*
- 5) Het eenmaal in het leven op bedevaart gaan naar Mekka -> *Al-Hadj*

1. Eerste geloofspijler of de geloofsbelijdenis: Dit is de getuigenis dat Allah de enige God is en dat Mohammed zijn profeet is. As-Shahada wordt beschouwd als "de sleutel van de islam". Dit is ook de enige zin die een persoon moet uitspreken als hij zich tot de islam wil bekeren.

Figuur 3.5
Bron: Pexels

2. Tweede geloofspijler of het gebed: Een moslim bidt vijf keer per dag. As-Salaat (het gebed) is een vorm van meditatie. Voor mij is het gebed een middel om te ontsnappen en weg te trekken van de menselijke substantie (lichaam) naar een universum vol goedheid en schoonheid ver van het werelds geruis. "Terwijl ik reciteer uit de Koran en buig voor Allah ben ik op zoek naar verlichting en vind ik mijn rust."

Figuur 3.6
Bron: AdobeStock

3. Derde geloofspijler of aalmoes: Az-Zakaat betekent dat mensen die er de mogelijkheid toe hebben een deel van hun middelen aan de minderbedeelden geven. “Voor mij betekent Az-Zakaat de zuivering van de ziel, omdat het een manier is om de ziel van de welgestelden te zuiveren van gierigheid en hebzucht en om de armen van jaloezie tegenover de rijken te zuiveren.”

“Kortom, Az-Zakaat leert mij als moslim te delen met anderen zodat er een zekere rechtvaardigheid in de samenleving ontstaat.”

Figuur 3.7
Bron: AdobeStock

4. Vierde geloofspijler of het vasten: De negende maand van de islamitische kalender heet Ramadan en wordt door moslims wereldwijd gezien als de maand van het vasten (sawm), het gebed, bezinning en gemeenschap.

Ik doe mee aan de vastenmaand. Dit betekent dat ik van zonsopgang tot zonsondergang niet eet of drink. Vasten heeft naast een fysieke inspanning ook een spirituele dimensie zoals de weg naar de vrijheid. Dat wil zeggen dat ik in die maand mezelf zuiver en probeer om mijn ziel niet afhankelijk te maken van begeerten en materiële zaken.

Vasten is dus een buitengewone gelegenheid om de weg naar de vrijheid te vinden en jezelf te bevrijden van afhankelijkheid (in welke vorm ook) van materiële zaken.

Bovendien helpt het vasten mij om te denken aan mensen die minderbedeeld zijn, want door te vasten ervaar ik gedeeltelijk het gevoel van honger en stel me ik me in de toekomst gemakkelijker solidair op tegenover hen.

Figuur 3.8
Bron: AdobeStock

5. De vijfde geloofspijler of Al-Hadj: Dit betekent dat alle moslims -die er financieel en fysiek toe in staat zijn- eenmaal in hun leven Mekka- de heiligste plaats van de islam- dienen te bezoeken.

Figuur 3.9
Bron: Pexels

Ik probeer elke dag uit ons heilig boek- de Koran- te lezen. Voor Moslims is de Koran "Het Woord van God". De aartsengel Djibriel heeft die woorden aan profeet Mohammed geopenbaard. Als ik iets vaags vind in de Koran, zoals bijvoorbeeld hoe ik moet bidden, wend ik mij tot de Soennah om een antwoord te vinden. De Sunnah zijn woorden en daden van de Profeet Muhammad (vrede zij met hem).

Figuur 3.10
Bron: AdobeStock

Een moskee is een heilige plaats voor moslims waar wij onder andere deelnemen aan het gemeenschappelijk gebed. Ik bezocht een moskee voor het eerst toen ik 8 jaar oud was. Ik ervoer een aangenaam gevoel. De meeste rituelen worden gezamenlijk gedaan. Het samen bidden in de moskee of het vasten tijdens de ramadan zijn daar voorbeelden van. Door deze verbondenheid voel ik me goed als moslim.

Figuur 3.11
Bron: AdobeStock

Iedere vrijdag is een belangrijke dag voor moslims. We komen dan samen voor het middaggebed en luisteren naar de preek van de imam. Hij staat op een stoel (minbar) en preekt over maatschappelijke kwesties vanuit een religieus perspectief, zoals armoede, klimaatverandering en solidariteit. Deze samenkomst versterkt ook het saamhorigheidsgevoel.

Figuur 3.12
Bron: Pexels

Naast het vrijdaggebed zijn ook de gebeden tijdens de feesten van de Ramadan en het offeren bijzonder. Het einde van de Ramadan wordt gevierd met een feest. 's Ochtends kleed ik mij mooi aan om samen met mijn broeders en zusters in de islam het ochtendgebed van het Ramadanfeest te verrichten. Maar vóór het ochtendgebed geef ik een kleine bijdrage aan arme mensen, genaamd zakat elfitr. Dit is ook een religieuze verplichting. Zo kan iedereen die dag zorgeloos vieren. Daarna breng ik de hele dag door met mijn familie. We wisselen wensen en geschenken met elkaar uit.

Het offerfeest wordt ook samen gevierd. Na het ochtendgebed offeren degenen die daartoe in staat zijn een schaap. Het vlees wordt gewoonlijk uitgedeeld aan mensen die minderbedeeld zijn.

Figuur 3.13
Bron: AdobeStock

De rituelen worden zowel door vrouwen als door mannen uitgevoerd. Alleen mannen kunnen echter imams worden, dat zijn religieuze leiders van moslims die het gemeenschappelijk gebed leiden. Een vrouw kan echter een moefti worden. Een moefti is een spirituele religieuze leider die de bevoegdheid heeft om religieus advies te geven over bepaalde kwesties.

Figuur 3.14
Bron: AdobeStock

Moslims vieren veel mooie momenten samen, maar tijdens minder mooie momenten steunen ze elkaar ook. Een paar maanden geleden moest ik afscheid nemen van mijn vader. De imam sloot zijn ogen en sprak As-shahada (de geloofsbelijdenis) uit. Daarna werd hij gewassen en in een lijkwade gewikkeld. Na het wassen werd het gebed voor de doden verricht in de moskee en daarna hebben we hem begraven.

Figuur 3.15
Bron: AdobeStock

Daarna begon de rouwperiode. De officiële rouwperiode voor de nabestaanden van de overledene is drie dagen. Degenen die niet in staat zijn geweest om eerder hun medeleven te betogen, bezoeken de familie van de overledene op een van deze dagen om dit te doen. Het rouwbezoek wordt ook gedaan om de nabestaanden te troosten en te steunen. Degenen die de nabestaanden bezoeken, brengen voedsel mee, omdat familieleden van de overledene op dat moment andere zorgen hebben dan eten voorzien. Er wordt ook voorgelezen uit de Koran.

Figuur 3.16
Bron: AdobeStock

De islam legt aan iedere moslim op om een goed mens te zijn. Dit betekent te leven volgens de islamitische principes zoals het respecteren van het monotheïsme (de eenheid van Allah), respect tonen voor anderen en recht doen....

Figuur 3.17
Bron: AdobeStock

3.2 OEFENINGEN

3.2.1 OEFENING 1: WAT ONTHOUDEN WE UIT SAMIRS BRIEF?

1. Wat betekent het woord "islam"?
 - a. Verplichte bekering.
 - b. Begrijpen met je hart.
 - d. Begrijpen met je verstand.

2. Waarom is profeet Mohammad erg belangrijk voor moslims?
 - a. Omdat profeet Mohammad een Arabier is.
 - b. Omdat profeet Mohammad een afstammeling is van de elite.
 - c. Omdat profeet Mohammad de Openbaring van Allah heeft ontvangen.

3. Welke stad is de belangrijkste stad voor de moslims.
 - a. Mekka
 - b. Bagdad
 - c. Fez

4. Wat zijn de twee dominante stromingen in de islam?
 - a. Soennisme en Sji'isme
 - b. Hanbalisme en Malikisme
 - c. Hanafisme en Shafi'isme

5. De verschillende scholen van de Islam:
 - a. bewijzen dat de islam homogeen is.
 - b. vloeien voort uit het feit dat er moslims zijn die de Koran letterlijk interpreteren en anderen die de Koran naar de geest interpreteren.
 - c. bewijzen dat er slechts één methode is om de Koran te interpreteren.

6. Hoeveel zuilen zijn er in de islam

- a. 3
- b. 4
- c. 5

7. Moslims komen samen in de moskee om te luisteren naar de preek van de imam over sociale kwesties zoals armoede, klimaatverandering en solidariteit vanuit een religieus perspectief:

- a. Op zaterdag
- b. op vrijdag
- c. op donderdag

8. Wat zijn de twee belangrijkste feesten in de islam?

- a. Geboortefeest en huwelijksfeest
- b. Besnijdenis- en Verjaardagsfeest
- c. Feest van de Ramadan en Offerfeest

9. Een vrouw kan

- a. moefti worden
- b. imam worden
- c. vrijdagprediker worden

10. De islam leert moslims

- a. om alleen aan zichzelf te denken.
- b. een goed mens te zijn.
- c. alleen aan zijn familie te denken.

3.2.2 OEFENING 2: ISLAM EN INTERPRETATIE

Zoals Samir ons heeft uitgelegd in zijn brief, kent de islam verschillende stromingen. Lees de volgende zinnen en markeer met (v) als het juist is en met (x) als het onjuist is:

- () De islam heeft verschillende stromingen, maar slechts één is dominant.
- () Het soennisme heeft de meeste aanhangers.
- () Het Shi'isme heeft vier rechtsscholen.

3.2.3 OEFENING 3: WUDU EN AS-SALAT

Het verhaal van Samir toont aan dat het gebed een belangrijke plaats inneemt in de islam. Aan het gebed gaat een kleine wassing of wudu vooraf. Dit is een rituele wassing die alle moslims uitvoeren alvorens te bidden. Deze wassing leidt hen af van alle wereldse zaken. Bovendien heeft deze wassing een symbolische betekenis; het zijn die delen, die een belangrijke rol spelen in de dagelijkse bezigheden, die gewassen moeten worden.

Het is belangrijk dat ieder die de wudu wil verrichten een zuivere intentie heeft om Allah te dienen. Men wast eerst de handen, daarna spoelt men de mond en snuit men de neus. Dan wast men het gezicht en vervolgens beide armen tot aan de elleboog. Dan volgt het haar en de oren en tot slot de voeten tot aan de enkels.

Figuur 3.18
Wudu
Bron: AdobeStock

Zoals vermeld in het verhaal van Samir, bidden moslims vijf keer per dag en putten ze er veel kracht uit. De gebedshouding drukt eerbied uit voor God en menselijke onderwerping aan God. Het gebed bestaat uit een aantal houdingen: Staand, bukken en knieling. Op een voorgeschreven rituele wijze worden deze vormen tijdens elk gebed uitgevoerd. De ultieme uitdrukking van onderwerping is het moment in het gebed waarop men neerknielt en met het voorhoofd de grond aanraakt. Het hele ritueel wordt afgesloten met een hoofdbeweging van rechts naar links.

Figuur 3.19
Bron: AdobeStock

a. Moslims hechten veel aandacht aan het gebed en putten er veel kracht uit. Wat is uw mening over het gebed van de moslims?

b. Heb jij ook een activiteit of een gewoonte waaruit jij kracht uit put?

c. Moslims ervaren het gebed als een vorm van rust. Ze beschouwen het gebed vaak als een remedie tegen stress en burn-out. Wat is uw mening hierover?

3.2.4 OEFENING 4:

Je hebt Samirs volledige beschrijving van de vijf belangrijkste geloofspijlers van de islam gelezen/gezien. Probeer de ontbrekende termen in de tekst hieronder in te vullen. Elk woord mag maar één keer gebruikt worden.

Zuivering - Vol goedheid - Vrijheid - Mekka - As-Shahada

1. is de getuigenis dat Allah de enige God is en dat Mohammad zijn profeet is. Het wordt beschouwd als "de sleutel" van de islam. Dit is ook de enige zin die iemand moet uitspreken als hij zich tot de islam wil bekeren.
2. Een moslim bidt vijf keer per dag. As-Salaat (het gebed) is een vorm van meditatie. Voor mij is het gebed een middel om te ontsnappen en weg te trekken van de menselijke substantie (lichaam) naar een universum en schoonheid ver van het werelds geruis. "Terwijl ik reciteer uit de Koran en buig voor Allah ben ik op zoek naar verlichting en vind ik mijn rust."
3. Az-Zakaat betekent dat mensen die er de mogelijkheid toe hebben een deel van hun middelen aan de minderbedeelden geven. "Voor mij betekent Az-Zakaat van de ziel, omdat het een manier is om de ziel van de welgestelden te zuiveren van gierigheid en hebzucht en om de armen van jaloezie tegenover de rijken te zuiveren."

"Kortom, Az-Zakaat leert mij als moslim te delen met anderen zodat er een zekere rechtvaardigheid in de samenleving ontstaat."

4. De negende maand van de islamitische kalender heet Ramadan en wordt door moslims wereldwijd gezien als de maand van het vasten (sawm), het gebed, bezinning en gemeenschap.

Ik doe mee aan de vastenmaand. Dit betekent dat ik van zonsopgang tot zonsondergang niet eet of drink. Vasten heeft naast een fysieke inspanning ook een spirituele dimensie zoals de weg naar de Dat wil zeggen dat ik in die maand mezelf zuiver en probeer om mijn ziel niet afhankelijk te maken van begeerten en materiële zaken.

5. De vijfde geloofspijler of Al-Hadj: Dit betekent dat alle moslims -die er financieel en fysiek toe in staat zijn- eenmaal in hun leven- de heiligste plaats van de islam- dienen te bezoeken.

3.2.5 OEFENING 5: ISLAM EN VREDE

Samir vertelde ons in zijn brief dat Islam ook vrede betekent.

De islam wordt echter vaak geassocieerd met geweld. Verschillende incidenten "in naam van de islam" hebben een onjuiste perceptie gecreëerd over de islam. Sommige islamitische groeperingen gebruiken de islam om geweld te rechtvaardigen. Het gebruik van geweld is in geen geval een gerechtvaardigde manier om verandering in de samenleving te brengen. Geweld moet altijd worden veroordeeld.

Er zijn echter specifieke situaties waarin geweld is toegestaan, zoals oorlog ter bescherming. Wanneer een moslimland bedreigd wordt en alle alternatieven om het geweld te stoppen zijn uitgeput, mag men zich met geweld verzetten, mits men zich houdt aan de strikte oorlogsregels binnen de islam. De regels zijn:

1. Geen geweld totdat alle alternatieven om geweld te stoppen zijn uitgeput.
2. Geen geweld tenzij een land wordt aangevallen, dan kunnen zij zichzelf beschermen.
3. Geen geweld, tenzij mensen uit hun huizen worden verdreven.

Zoals uit het bovenstaande blijkt, is oorlog iets dat in de moslimtraditie sterk vermeden moet worden. Maar als het toch tot een oorlog komt, zijn er humanitaire regels die in acht moeten worden genomen. Deze zijn:

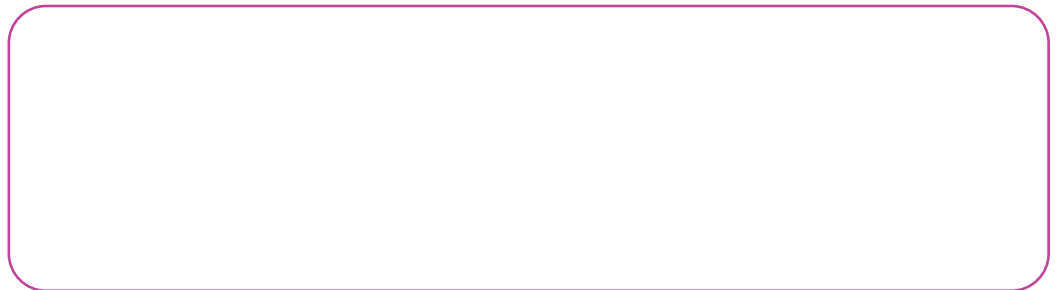
- 1) Dood geen vrouwen, kinderen, bejaarden of zieken (alleen het gebruik van geweld tegen soldaten in een oorlog).
- 2) Respecteer altijd de natuur en de dieren.
- 3) Respecteer altijd de huizen van mensen.
- 4) Plunderen is nooit toegestaan.

Zoals we zien heeft de regel die geweld toestaat alleen betrekking op bescherming.

a) Waarom denk je dat de islam vaak met geweld wordt geassocieerd?

b) Zijn volgens u de voorwaarden voor geweld gerechtvaardigd? Waarom wel/niet?

3.3 WOORDENLIJST

As-Shahada

De getuigenis dat Allah de enige God is en dat Mohammad Zijn profeet is.

Az-Zakaat

Een belangrijke regel in de Islam die voorschrijft dat welgestelde mensen een deel van hun rijkdom aan de minderbedeelden moeten geven.

Djibriel

Engel die de boodschapper van Allah aan alle profeten is. Hij heeft de openbaring van de Koran gedaan aan de profeet Mohammad.

Imam

De religieuze gids van moslims die ook het gemeenschappelijke gebed leidt.

Minbar

De minbar is de preekstoel in de moskee waar de imam staat en een preek (khutbah) houdt tijdens het vrijdagsgerebed.

Mufti

Een moefiti is een spirituele, religieuze leider die de bevoegdheid heeft om religieus advies te geven over islamitische vraagstukken.

Ramadan

De negende maand van de islamitische kalender. In deze maand vasten moslims indien ze er fysiek toe in staat zijn.

Sawm

Deze term beschrijft de onthouding van eten en drinken van zonsopgang tot zonsondergang in de maand Ramadan. Naast de fysieke inspanning heeft het vasten ook een spirituele dimensie en is het een weg naar vrijheid. Het leert dat de menselijke ziel niet afhankelijk mag zijn van begeerten en materiële goederen.

Sji'isme

Stroming binnen de islam die beweert dat Mohammed zelf Ali ibn Abu Talib (neef van Mohammed; getrouwd met zijn dochter Fatima) als zijn opvolger heeft aangewezen.

Soennisme

Stroming binnen de islam die de traditie volgt die gebaseerd is op het leven van Mohammed, de laatste profeet van de islam.

Wudu

De wudu is de kleine rituele wassing die door een moslim wordt verricht vóór de salat of het gerebed.

Zakat elfitr

Een kleine financiële bijdrage die op het einde van de maand Ramadan wordt aangeboden. Het is bestemd voor de meest behoeftigen en heeft tot doel de tekorten tijdens de vastenperiode te compenseren.

3.4 BIBLIOGRAFIE

Al-Qardawi, Youssef. 1990. *Alibadaat fi al-islam*. Almaktaba Alwahiba, Cairo

4

ORTHODOXIE

ORTHODOXIE

VOORDAT WE BEGINNEN:

1. Schrijf vijf dingen op die in u opkomen als u aan orthodoxe christenen denkt.
2. Schrijf drie vragen op die u over de orthodoxe kerk wilt stellen.

Figuur 4.1
Kathedraal van de
Geboorte van Christus in
Riga, Letland
Bron: Adobe Stock

4.1 EEN BRIEF VAN ELENI

Hallo, mijn naam is Eleni en ik ben een orthodoxe christen. Ik wil graag met u praten over mijn religie. De naam “orthodox” komt van twee Griekse woorden, namelijk “orthos” wat “juist” betekent en “doxa” dat “geloof of denken” betekent. Orthodox betekent daarom juist geloof of denken.

Net als andere christenen geloven wij dat God een Heilige Drie-eenheid is, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Deze Drie-eenheid van drie onderscheiden

personen is tegelijkertijd slechts Eén God. Het ware mysterie van onze God werd geopenbaard door Jezus Christus, die de Zoon is die mens werd. Hij woonde in Palestina in de eerste eeuw van de christelijke jaartelling, hij onderwees en verrichtte wonderen, maar daarna werd hij vervolgd en stierf aan het kruis voor onze zonden. Als God stond hij echter uit de dood op. Zijn dood en opstanding openbaarden Gods liefde voor zijn wereld en was het begin van de christelijke kerk.

Iconen, namelijk schilderijen van heilige vrouwen en mannen, verhalen uit hun leven en ons heilige boek, de Bijbel, worden in de orthodoxe kerk gerespecteerd en spelen een belangrijke rol in onze traditie. Ze bedekken de muren van onze kerken of zijn geschilderd op stukken hout. Mijn familie heeft thuis twee van zulke iconen die al vele generaties in ons bezit zijn. Ze worden in de kleine iconenhoek geplaatst die in mijn familie huis voor gebed wordt gebruikt.

Ons heilige boek is de Bijbel of de Heilige Schrift. Het bestaat uit twee delen, het Oude en het Nieuwe Testament. Passages daaruit en vooral uit het Nieuwe Testament worden in onze eredienst voorgelezen. In de Grieks-orthodoxe Kerk worden ze gewoonlijk in het Oudgrieks gelezen, wat het soms moeilijk maakt ze te begrijpen.

Een van de belangrijkste symbolen in ons geloof is het kruis, dat ons herinnert aan het offer van Jezus Christus en aan Gods liefde. Wij dragen het meestal om onze hals. We maken het teken van het Kruis over onszelf, vooral tijdens de eredienst of als we bidden.

Orthodoxe christenen bidden gewoonlijk aan het begin en aan het einde van de dag. Een van onze favoriete gebeden is het Gebed van de Heer, een kort gebed dat Jezus Christus aan zijn discipelen leerde en dat sindsdien in onze erediensten, maar ook tijdens het gebed thuis wordt gereciteerd.

De Orthodoxe Kerk kent vele feesten die het hele jaar door worden gevierd. Sommige feesten hebben vaste dagen in het jaar en andere, die elk jaar op een andere datum gevierd worden, worden verplaatsbare feesten genoemd.

Figuur 4.2
Versierde paaseieren,
traditioneel voor de Oost-
Europese cultuur
Bron: Adobe Stock

Figuur 4.3
Orthodoxe ceremonie
van de Eucharistie
Bron: Adobe Stock

Figuur 4.4
Jongetje in de kerk met
Pasen
Bron: Adobe Stock

In de periode voor de grote feesten wordt gewoonlijk gevast, wat betekent dat men bepaalde soorten voedsel niet eet, zoals melk en vleesproducten. Er zijn ook twee vaste vastendagen in de week, woensdag en vrijdag, wanneer we Jezus' dood aan het kruis gedenken. Een van de belangrijkste vaste feesten in de winter is Kerstmis, wanneer we de geboorte van Jezus vieren. Het grootste feest is echter Pasen (of Pascha), een verplaatsbaar feest in het voorjaar, ter viering van de dood en verrijzenis van Jezus Christus. Het is een van de meest vreugdevolle feesten in onze traditie. Door een ander rekensysteem vieren wij Pasen op een andere dag dan andere christelijke tradities. Er is een voorbereidende Goede Week en om middernacht na zaterdag vieren we dat Jezus uit de dood is opgestaan. Paaszondag is een dag van grote vreugde en familietijd. Samen eten we gebarsten, roodgeverfde eieren en begroeten we elkaar met de zin "Christus is verrezen".

Zondag is de heiligste dag van de week. Het is de dag waarop we naar de kerk gaan om deel aan de Goddelijke Liturgie, een speciale eredienst te nemen. In de liturgie vieren wij de Eucharistie, die ons herinnert aan het laatste avondmaal van Jezus Christus met zijn vrienden en discipelen, aan zijn dood en verrijzenis. De gaven van brood en wijn worden aangeboden en ingewijd. We geloven dat ze geestelijk veranderd worden in het Lichaam en Bloed van Christus. Aan het einde van de Liturgie nodigt de priester de leden van de congregatie uit deze te ontvangen. Door de consumptie ervan geloven we dat we in gemeenschap blijven met Jezus Christus, maar ook met de rest van de gemeenschap. Aan het einde van de Liturgie worden ook kleine stukjes brood aan alle deelnemers aangeboden, een herinnering aan de gemeenschappelijke maaltijden die de oude christenen hielden wanneer zij samenkwamen.

Onze parochiekerk is zeer belangrijk voor ons gezinsleven, niet alleen vanwege de viering van de grote feesten en de Goddelijke Liturgie, maar ook omdat enkele van de belangrijkste gebeurtenissen van ons gezinsleven daar plaatsvinden.

Vandaag, bijvoorbeeld, zal mijn jonge zus zich laten dopen en een volwaardig lid van de orthodoxe kerk worden. Tijdens de ceremonie zal ze haar christelijke naam krijgen, ze zal in witte nieuwe kleren gekleed worden en een kruis dragen. Hoewel in de oudheid mensen als volwassenen werden gedoopt, worden kinderen tegenwoordig in de Orthodoxe Kerk meestal in de eerste maanden van hun leven gedoopt. De doop wordt verricht door de priester. De peetouders van mijn zuster, die binnenkort gedoopt zal worden, zullen er zijn om te helpen. Zij zullen haar spirituele ouders zijn en verantwoordelijk voor haar opgroeien volgens de leringen van de orthodoxe kerk. Mijn zus zal Sophia heten, naar een van mijn grootmoeders. Tijdens de ceremonie zal de priester mijn zus drie keer onderdompelen in het water van de doopvont in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Dit is een symbool van sterven en herboren worden in een nieuw leven naar het voorbeeld van Jezus Christus die stierf en opstond uit de dood. Geen wonder dat dit een belangrijke dag in ons gezin is. Na de ceremonie zullen we het vieren met een groot diner en muziek en mijn gelukkige zusje zal een heleboel cadeautjes krijgen!

Figuur 4.5
Pasgeboren baby doop in
Heilig water
Bron: Adobe Stock

Vrouwen nemen deel aan alle aanbiddingsevenementen in onze kerk en doen vrijwilligerswerk in het maatschappelijk werk van onze parochie door maaltijden te bereiden voor de armen of door gezinnen in nood te bezoeken. Hoewel wij als gelijkwaardige leden van de gemeenschap worden beschouwd, is het ons niet toegestaan priester te worden of een andere openbare rol in het leven van de gemeenschap te vervullen. Het is jammer, maar zoals vaak wordt gezegd is dit een kwestie van traditie en geschiedenis.

Als leden van een geloofsgemeenschap, maar ook van de samenleving, wordt van ons verwacht dat we leven volgens ons geloof en ook handelen op een wijze die dit geloof weerspiegelt. Het liefhebben van God en onze naaste (of christen of niet-christen) is het hoogste bevel en naast onze regelmatige eredienst en deelname aan de eucharistie, moeten we onze liefde en solidariteit aan andere mensen, maar ook ons respect voor de rest van Gods schepping tonen. Aalmoezen geven en ook een leven van nederigheid en zorgvuldig en eerbiedig gebruik van goederen zijn enkele van de belangrijkste praktische aspecten van het orthodoxe leven. Zoals de priester in onze kerk gewoonlijk in zijn preek zegt, betekent orthodox zijn niet alleen het juiste geloof aanhangen, maar ook naar dit geloof leven.

4.2 OEFENINGEN

4.2.1 OEFENING 1: WAT HERINNEREN WE ONS UIT DE ERVARING VAN ELENI

1. Het woord "orthodox" betekent
 - a. het juiste geloof
 - b. de conservatieve
 - c. de ouderwetse

2. Waarom zijn iconen zo belangrijk voor Orthodoxe Christenen?
 - a. Ze vertellen op een eenvoudige manier verhalen over geloof
 - b. Zij zijn het heilige boek van de Orthodoxe Kerk
 - c. Ze zijn door heilige mannen van de Bijbel gemaakt

3. De heilige dag van de Orthodoxe Christenen is
 - a. Zaterdag
 - b. Zondag
 - c. Vrijdag

4. Het belangrijkste feest voor de Orthodoxe Kerk is
 - a. Kerstmis
 - b. een vast feest in het voorjaar
 - c. Pasen

5. In de orthodoxe Goddelijke Liturgie de deelnemers
 - a. ontvangen zowel het geconsecreerde brood als de wijn
 - b. ontvangen alleen het geconsecreerde brood
 - c. drinken wijn uit een beker

6. Tijdens de doop in de Orthodoxe Kerk
- a. wordt water op het hoofd van het kind besprenkeld
 - b. wordt op het hoofd van het kind een kroon geplaatst
 - c. is het kind dompel je drie keer onder in een lettertype vol water
7. Welk getal is belangrijk in de Orthodoxe Kerk?
- a. twee
 - b. drie
 - c. veertig
8. In de Orthodoxe Kerk
- a. nemen vrouwen niet deel aan gemeenschappelijke aanbidding
 - b. helpen vrouwen in de kerk, maar kunnen ze geen religieuze leiders zijn
 - c. kunnen vrouwen priester worden zoals mannen
9. Eleni zegt dat leven volgens het orthodoxe geloof betekent
- a. alleen voor andere orthodoxe christenen te zorgen
 - b. een afgezonderd leven in het gezin leiden
 - c. solidair te zijn met andere mensen en alle schepselen

Oefening 2: Laten we het over iconen hebben

Iconen nemen een centrale plaats in het orthodoxe leven en de orthodoxe spiritualiteit in. Orthodoxe iconen hebben een diepe symbolische betekenis. Zelfs de gebruikte kleuren staan voor bepaalde ideeën.

Lees de volgende uitleg en kies de kleur die jou het beste lijkt. Leg uit waarom:

Goud: het is de kleur die de goddelijke wereld symboliseert. Het wordt gewoonlijk gevonden als achtergrond in verschillende iconen, in aureolen en op de kleren van Jezus Christus.

Blauw: Het staat voor het Koninkrijk van God, de hemel, oneindigheid of eeuwigheid. Het wordt gewoonlijk gevonden als achtergrond op verschillende iconen en als kleur van de gewaden van de Moeder van Jezus.

Groen: Het is de kleur van vernieuwing, hoop, jeugd en natuur. Het wordt gewoonlijk aangetroffen op iconen die de geboorte van Jezus of de aankondiging van zijn geboorte door de engel aan zijn moeder afbeelden.

Wit: Het staat voor zuiverheid en goddelijkheid. Dit is de kleur van de kleding van de engelen en Jezus als het doel is zijn goddelijke natuur te benadrukken als de Zoon van God.

Figuur 4.6. De Theotokos in de gestalte van Glykofilousa (die Genève: "Creta o venezia, madona glykophilousa, 1457.JPG", [madonna_glykophilousa_1457.JPG](#))

Zwart: Het kan ofwel de kleur van de dood of het kwaad zijn, maar het wordt ook gebruikt voor de kleding van de asceten en monniken om aan te geven dat ze zich van alle wereldse genoegens onthouden.

Bruin: De kleur van de aarde, een symbool van sterfelijkheid en ascetisch leven.

Purperrood: De kleur van koningschap en glorie. Het wordt gebruikt voor de gewaden van Jezus Christus en zijn Moeder.

Kijk nu naar de volgende icoon van Jezus' Moeder en Jezus als een jong kind en probeer de boodschap van de gebruikte kleuren te verklaren.

e haar kind, Jezus, kust), 15th c. Musée d'art et d'histoire de
https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Creta_o_venezia,_

4.2.3 OEFENING 3: DOOPRITUEEL

Je hebt Eleni's volledige beschrijving van het ritueel van de doop gelezen/bekeken. Probeer de gaten in te vullen met een van de onderstaande woorden. Elk woord kan slechts eenmaal worden gebruikt.

Geloof, zalving, kaars, kruis, knippen, olie, kruisen, leven, herboren

Vandaag is een gelukkige dag in mijn familie. Mijn jonge zus gaat gedoopt worden. Ze zal een volwaardig lid van de Orthodoxe Kerk worden. Tijdens de ceremonie zal ze haar christelijke naam krijgen, ze zal in witte nieuwe kleren gekleed worden en een dragen, alle symbolen van haar nieuwe als christen. Hoewel in de oudheid mensen als volwassenen gedoopt werden, worden tegenwoordig in de Orthodoxe Kerk kinderen gewoonlijk in de eerste maanden van hun leven gedoopt. Peetouders zijn meestal vrienden van het gezin of familieleden. Zij zullen haar geestelijke ouders zijn en verantwoordelijk zijn voor haar opgroeiende naar aanleiding van de leringen van de Orthodoxe Kerk.

In het eerste deel van de ceremonie, zal de priester de naam van mijn zus aankondigen en iedereen zal blij zijn. Hij zal dan haar peettante vragen het Symbool van het voor te dragen namens mijn zus, die natuurlijk nog te jong is om het zelf te lezen.

Dan zal de priester zowel mijn zus als haar peettante voor de doopvont leiden en met de hulp van de peettante zal hij mijn zus met gezegende zalven, een symbool van zegen en nieuwe schepping. Hij zal haar drie keer in het water van de doopvont in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest onderdompelen. Nou, niet alle baby's vinden het erg amusant en veel van hen huilen als ze in water ondergedompeld worden. Het is echter een moment van vreugde. Mijn leraar legde ons uit dat dit een symbool van sterven en worden in een nieuw leven is, naar het voorbeeld van Jezus Christus die stierf en opstond uit de dood. Onmiddellijk na het uit de doopvont komen, vindt de chrismatie plaats. Het is de van het lichaam van het kind met gezegende olie. Hierdoor zal mijn zus een kind van God worden die de Heilige Geest van God heeft ontvangen. De priester zal een paar haren van haar hoofd die een klein geschenk symboliseert dat mijn zus tijdens de ceremonie aanbiedt. Ze zal in nieuwe kleren gekleed worden en ze zal een kruis dragen, een belangrijk symbool van geloof voor alle Christenen. Het laat zien dat mijn zuster voortaan in haar eigen leven het voorbeeld van Jezus Christus zal moeten

volgen. De peettante zal mijn zusje dragen en een brandende vasthouden die de eerste stappen van mijn zus in haar nieuwe leven als christen symboliseert. Tenslotte zal de priester een korte passage uit het heilige boek van het Evangelie lezen. Hij zal haar hoofd er mee aanraken en haar zegenen. De mensen tonen hun grote eerbied voor dit boek door het te kussen en zich te, een typisch gebaar van de Orthodoxen.

Als lid van de Kerk zal mijn zus aan de sacramenten van de Kerk deelnemen. Het is geen verrassing dat dit een belangrijke dag in onze familie is. Na de ceremonie zullen we het samen met vrienden met eten, snoep en muziek vieren en mijn gelukkige zusje zal een heleboel geschenken krijgen!

4.2.4 OEFENING 4: DAT IS TRADITIE

Traditie als de opgebouwde ervaring en kennis van de Orthodoxe Christelijke Kerk speelt ook vandaag nog een belangrijke rol in het leven van Orthodoxe Christenen. Vaak wordt echter de vraag gesteld of en in welke mate de traditie het leven van hedendaagse orthodoxe christenen kan of moet vormgeven.

Bespreek, na Eleni's presentatie te hebben bekeken, de volgende vragen in groepjes van twee:

- (1) Denk aan praktijken en gewoonten die in uw familie of uw samenleving als traditioneel worden beschouwd en bespreek ze.
- (2) Welke rol denkt u dat traditie speelt in het leven van Orthodoxe Christenen?
- (3) Bespreek de voor- en nadelen van de traditie als een autoriteit die het leven van de leden van een religieuze groep regelt (het ene lid van de groep kan de positieve aspecten en het andere de negatieve presenteren).

Figuur 4.7
Jonge moeder en
haar kleine blonde
Kaukasische dochter met
kaarsen in orthodoxe
Russische Kerk
Bron: Adobe Stock

4.2.5 OEFENING 5: LEVEN VOLGENS GELOOF

Eleni besloot haar brief met de opmerking dat “ Orthodox zijn betekent niet alleen het juiste geloof aanhangen, maar ook naar dit geloof leven”. Dit wordt vaak op allerlei manieren in teksten van de orthodoxe aanbidding herhaald. Bovendien wordt daarin vaak benadrukt dat een ware uiting van liefde jegens God liefde jegens mensen in nood is. Vaak wordt gebruikt Jezus Christus als het prototype van alle mensen die ten onrechte worden vervolgd en lijden.

Lees de volgende verzen van een hymne die op Goede Vrijdag (de vrijdag voor Paaszondag) gezongen wordt. Jozef van Arimathea, een van Jezus' volgelingen, betreurt zijn dood en vraagt de Romeinen om zijn lichaam om het te begraven.

“Geef mij deze vreemdeling, die vanaf zijn kindertijd als een vreemdeling, een bijwoner, in de wereld geweest is.

.....

Geef mij deze vreemdeling, opdat ik hem in een graf kan verbergen, want als vreemdeling heeft hij geen plaats om zijn hoofd te leggen.”

Welke verbanden zou je met de huidige situaties en uitdagingen kunnen leggen?

Figuur 4.8
Handen van de armen
ontvangen voedsel
Bron: Adobe Stock

4.7 WOORDENLIJST

Aalmoezen geven

Het aanbieden van materiële hulp als gift aan mensen in nood.

Zalving

Het aanbrengen van heilige olie in een religieuze ceremonie.

Ascete

Een persoon die om religieuze redenen een leven van zelfverloochening en soberheid leidt.

Bisschop

De hoogste geestelijke leider van de Orthodox Christelijke gemeenschappen in een bepaald geografisch gebied dat gewoonlijk “bisdom” genoemd wordt.

Gemeente / gemeenschap

Een groep mensen die bijeenkomt voor religieuze aanbidding.

geconsacreerd

Maak of verklaar iets heilig (heilig).

Diaken

Van het Griekse woord “diakonos” (helper). Een lid van de lagere rang van christelijke bedienaren (de andere twee zijn priester en bisschop).

Goddelijke Liturgie

De belangrijkste aanbidding in de Orthodoxe Kerk waarbij de eucharistie gevierd wordt.

Eucharistie

Een ceremonie waarin het brood en de wijn geconsacreerd worden. Ze worden geconsumeerd door de deelnemers aan het evenement die gedoopt zijn. Eucharistie komt van het Griekse woord “eucharistia”, dat “dankzegging” betekent. Orthodoxe Christenen geloven dat de wijn en het brood mystiek het Bloed en het Lichaam van Jezus Christus zijn.

Peetouders

Die personen die een kind voorstellen om gedoopt te worden. Zij nemen de verantwoordelijkheid om als hun geestelijke ouders op te treden en voor hun religieuze educatie te zorgen. Het zijn meestal familieleden of vrienden van de familie.

Aureool

Een gouden kroon rond het gezicht van een heilige of Jezus Christus. Het duidt op heiligheid en goddelijke glorie.

Iconostase

Een hoog scherm bedekt met iconen dat het heiligdom van de rest van de kerk scheidt.

Monnik

Een lid van een religieuze gemeenschap van mannen die een teruggetrokken leven van armoede, kuisheid en gehoorzaamheid leiden. Het vrouwelijke equivalent is een non.

Nieuwe Testament

Het tweede deel van de Christelijke Bijbel. Het bevat de verhalen van Jezus Christus, zijn discipelen en de leringen die uit Jezus' leven en prediking voortkomen.

Oude Testament

Het eerste deel van de Christelijke Bijbel. Het bevat de geschiedenis, de leer, de profetieën en de rituelen van het oude Israël.

Parochie

Een kleine gemeenschap van christenen die een eigen aanbidding huis (kerk) en een priester als hoofd heeft.

Patriarch

Een vooraanstaande bisschop onder alle andere bisschoppen die ook de geestelijke vader van een Orthodoxe Kerk is.

sacrament

Een religieuze ceremonie die goddelijke genade verleent.

Heiligdom

Het heiligste deel van de kerk.

Theotokos

Een naam van Maria, de moeder van Jezus. De naam komt van de Griekse woorden "Theos" (God) en "tikto" (baren) en verwijst naar het christelijke geloof dat Jezus niet alleen een mens was, maar ook de Zoon van God.

5

PROTESTANTISME

PROTESTANTISME

VOORDAT WE BEGINNEN

1. Schrijf vijf dingen op die bij je opkomen als je denkt aan protestanten.
2. Schrijf drie vragen op die je zou willen stellen over het protestantisme.

Figuur 5.1
Interieur van een
Lutherse kerk met orgel
Bron: Pixabay

5.1 EEN BRIEF VAN HANNAH: MIJN GELOOF, ERVARING EN LEVEN ALS PROTESTANT.

Ik ben Hannah en ik kom uit een protestants gezin. Ik wil jou vandaag graag vertellen wat dat voor mij betekent. Het protestantisme ontstond zo'n 500 jaar geleden toen mensen het niet eens waren met de koers van de Westerse kerk. Een belangrijk moment was toen Maarten Luther een lijst opstelde met 95 punten van kritiek op praktijken en leerstellingen die volgens hem niet in lijn waren met de Bijbel. Hiermee werd de plek van de Bijbel in het protestantisme vastgesteld.

Laat ik je meer vertellen over hoe mijn leven als protestant eruitziet. Als ik wakker word, probeer ik vaak kort te bidden. Mijn vader heeft me geleerd dat gebed heel belangrijk is, omdat het een manier is om met God in contact te zijn.

Ook geloven is voor ons erg belangrijk. Wij protestanten benadrukken dat God vraagt om geloof in Jezus te hebben in plaats van te proberen een perfect leven te leiden. Voor de meeste protestanten is dit meer dan alleen zeggen dat Jezus eens op aarde rondliep. Het betekent dat je hem vertrouwt als iemand die van je houdt en het beste voor je wil, ook vandaag. We noemen dit persoonlijk geloof. Zo'n geloof is ook zichtbaar door wat iemand in zijn leven doet.

Oh, misschien had ik direct met Jezus moeten beginnen. Jezus staat natuurlijk net als in de andere christelijke tradities centraal in het protestantisme. In de Bijbel lezen we dat Jezus hier op aarde heeft rondgelopen, is gekruisigd, opgewekt uit de dood en naar de hemel opgevaren. Traditioneel geloven Protestanten dat Jezus de zoon van God is en dat hij zijn leven gaf om mensen te redden. Mijn zus vindt Jezus ook wel belangrijk, maar zij ziet hem alleen als een voorbeeld, die door zijn leven liet zien hoe we liefdevol met andere kunnen samenleven.

Wat we geloven over Jezus, halen we uit de Bijbel, ons heilige boek. Daarom lezen wij met ons gezin elke dag bij het avondeten een stukje uit de bijbel. Mijn ouders gaan ook elke week naar de kerk voor een Bijbelstudie. Daar bespreken ze samen met anderen een stuk uit de Bijbel. Als ze met iets zitten dan gebruiken ze de Bijbel om te beslissen wat ze moeten doen, want ze geloven dat de Bijbel het woord van God is. Mijn zus is het hier niet eens. Volgens haar is de Bijbel maar een boek van mensen en kan het alleen dienen als waardevolle inspiratiebron voor het leven.

Figuur 5.2
Bijbel en gevouwen
handen als teken van
gebed
Bron: Pixabay

Elke zondag gaan we naar de kerk, waar we samen liederen zingen, luisteren naar een preek en samen bidden. Mijn broer gaat niet meer met ons mee. Hij vindt namelijk dat in traditionele protestantse kerken als de onze mensen te veel bezig zijn met zichzelf en hun eigen redding. Hij zegt dat hij ook thuis kan ervaren wat wij in de kerk doen door op tv naar een kerkdienst te kijken. Volgens hem kan hij zijn geloof beter uitdragen door zich te focussen op anderen. Hij doet veel vrijwilligerswerk, hij helpt bijvoorbeeld een vluchtelingenfamilie die onlangs bij ons in de buurt is komen wonen.

De preek is voor ons een heel belangrijk onderdeel van de kerkdienst. Wij besteden dan ook veel tijd aan de preek, maar ik weet dat er ook andere kerken zijn waar de preek veel korter duurt. De preek gaat altijd over een Bijbeltekst die wordt toegepast op het leven als christen. De persoon die voorgaat in de kerk noemen wij de predikant of dominee. Onze predikant is een aardige man, die eerst 6 jaar heeft moeten studeren voordat hij bij ons in de kerk mocht spreken. Ik ben ook een paar keer met een klasgenoot mee naar haar kerk geweest. In haar kerk gaan mensen voor die niet hebben gestudeerd, maar geloven dat God hun de opdracht heeft gegeven om leiding te geven in een kerk.

De predikanten bij ons in de kerk zijn altijd mannen. Vrouwen mogen namelijk geen predikant worden en dus geen kerkdienst leiden. Mijn vader zegt dat dit is wat de Bijbel ons leert. Drie jaar geleden is hier in onze kerk een discussie over geweest en besloten om hier niets aan te veranderen. Mijn zus was het hier echt niet mee eens. Ze is daarom naar een andere kerk gegaan waar vrouwen wel mogen voorgaan. Volgens haar staat er helemaal niet in de Bijbel dat vrouwen dat niet mogen en ze vindt dit een achterhaald standpunt.

Figuur 5.3
Protestante voorganger
Bron: Pixabay

Een ander belangrijk onderdeel van de kerkdienst is samen zingen. Dat is een manier om God te aanbidden en te prijzen. Bij ons in de kerk gebeurt dit onder begeleiding van een orgel. Mijn moeder vindt dit heel fijn. Ik vind zo'n orgel zelf een beetje ouderwets. Wat ik fijner vind is een band met een gitaar, drumstel en piano, zoals in de kerk van een klasgenoot.

In onze kerkdienst vieren we ook regelmatig het Heilig Avondmaal. In sommige kerken is dit zelfs belangrijker dan de preek. Het Heilig Avondmaal houdt in dat we gedenken wat Jezus deed voor ons. Het bestaat uit het eten van brood en drinken van wijn. Het brood stelt het lichaam van Jezus voor en de wijn het bloed van Jezus. Door het nuttigen van brood en wijn gedenken we dat Jezus stierf om ons te redden. Jezus zei zelf tegen zijn volgelingen dat ze dit regelmatig moeten doen om hem te gedenken.

Figuur 5.4
Symbolen van het Heilig
Avondmaal
Bron: Pxfuel

Tijdens een vakantie in Zuid-Amerika met mijn oom en tante bezochten we een protestantse kerk die helemaal niet op die van ons leek. Er werd luid gezongen en veel gedanst. Ook spraken ze in vreemde klanken wat mijn oom het "bidden in tongen" noemde. Ze baden ook voor mensen terwijl ze hun handen op hen legden. Mijn oom vertelde me dat dit een pinksterkerk is. Hij legde uit dat pinkstermensen het belangrijk vinden om naar de heilige Geest te luisteren. De heilige Geest is de kracht van God die door mensen heen werkt. Protestanten geloven net als andere christenen dat God bestaat drie personen, Vader, Zoon en heilige Geest. Ik begrijp dit niet helemaal, maar we noemen het de "Drie-eenheid."

Figuur 5.5
Pinksterjongeren
aanbidden God tijdens
een jeugdcongres in
Mexico
Bron: Wikimedia
Commons

Een ander belangrijk ritueel voor ons is de doop. Dit symboliseert de reiniging van een persoon en het onderdeel worden van de gemeenschap van God. In onze kerk wordt dan meestal water over het hoofd van een baby gesprengd, dat noemen we de kinderdoop. In de kerk van mijn klasgenoot geloven ze dat iemand pas gedoopt kan worden als die er zelf voor kan kiezen. Dit wordt volwassendoop genoemd en gebeurt op latere leeftijd. Hierbij wordt iemand ondergedompeld in water. Bij de doop wordt steeds gezegd dat dit gebeurt “in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest.”

Figuur 5.6
Volwassendoop in
de Rivier de Jordaan
in Israel (links) en
kinderdoop in een kerk
(links)
Bron: Pxhere and Pxfuel

Geloven in God is in protestants perspectief niet alleen zéggen dat je gelooft, maar dit ook tonen in rituelen en in een leven als volgeling van Jezus. Dit betekent dat we verantwoordelijk om moeten gaan met elkaar en met de wereld, net zoals Jezus deed.

5.2 OPDRACHTEN

5.2.1 OPDRACHT 1: VERWERKINGS- OPDRACHTEN

Maak de volgende opdrachten om de inhoud van de brief van Hannah beter te begrijpen.

1. Hannah had het over gebed. Welke uitspraak sluit aan bij wat ze zei?
 - a. Protestanten bidden alleen op vaste momenten van de dag.
 - b. Gebed is voor protestanten een manier om te communiceren met God.
 - c. Gebed speelt een geringe rol in de protestantse kerkdienst.
 - d. Protestanten bidden alleen samen met anderen.
2. Selecteer alles wat belangrijk is in een protestantse kerkdienst
 - a. Biechten
 - b. Samen eten
 - c. Iconen
 - d. Rituelen
 - e. Muziek en zang
 - f. De Bijbel
 - g. Gebed
 - h. Samen zijn
 - i. Dansen
 - j. j. Knielen
 - k. Mediteren
 - l. Stil zitten

3. Geef voor elke stelling aan of ze waar of onwaar is:
- a. Alle protestanten geloven dat de Bijbel het Woord van God is.
 - b. Voor protestanten is persoonlijk geloof belangrijk.
 - c. De zondagse kerkdienst speelt een belangrijke rol in het protestantisme. Protestanten geloven dat er drie goden zijn.
 - d. Alle protestanten vinden dat een predikant altijd een gespecialiseerde opleiding moet hebben gevolgd.
 - e. In de pinksterbeweging geloven ze dat de heilige Geest niet relevant is vandaag de dag.
4. Er zijn twee belangrijke doopvormen in het protestantisme. De ene wordt theologisch 'verbondsdoop' genoemd omdat het de opname van een persoon in het verbondsvolk uitdrukt, de tweede 'geloofsdoop' omdat het een persoonlijk geloof uitdrukt. Sarah gebruikt andere termen voor deze doopvormen, die de nadruk leggen op de leeftijd waarop de doop meestal plaatsvindt in deze dooptradities. Weet jij welke?

Verbondsdoop wordt vaak ookdoop genoemd en geloofsdoop wordt ook weldoop genoemd.

5. In haar verhaal heeft Hannah het over zichzelf, haar ouders, zus, broer, klasgenoot en oom en tante. Ze zijn allemaal protestanten, maar zijn het niet altijd met elkaar eens in wat ze geloven. Vul de juiste persoon bij elke beschrijving in:

Broer, Hannah, Klasgenoot, Oom/Tante, Ouders, Zus

Gelooft dat Jezus een voorbeeld is en dat de Bijbel dient als inspiratiebron.	
Gaat naar een kerk waarin de doop een belangrijk moment markeert die de keuze om Jezus te volgen uitdrukt.	
Houdt van moderne muziek in de kerk en vindt kerken die anders zijn dan haar eigen kerk erg interessant.	
Gaat naar een kerk waarin het ervaren van de heilige Geest belangrijk is.	
Vindt het belangrijk om geloven samen met anderen te doen. Vindt dat protestanten vaak te veel op zichzelf gericht zijn.	
Beschouwen de Bijbel als het Woord van God en gebruiken dit ook om keuzes te maken in hun leven.	

5.2.2 OPDRACHT 2: PRAKTIJK

Voor veel protestanten is het begrip 'persoonlijk geloof' heel belangrijk. Als je kijkt naar het verhaal van Hannah, hoe ziet dit persoonlijke geloof er dan uit?

Hoe ziet geloven of zingeving er voor jou uit?

Figuur 5.7
Man bidt in een lege kerk.
Bron: Pixabay

5.2.3 OPDRACHT 3: GELOOFSLEER

De vijf *sola's* van de Reformatie zijn vijf principes die beschrijven wat protestanten in de 16e eeuw belangrijk vonden, geformuleerd in het Latijn. Hoewel deze principes centraal stonden tijdens het ontstaan van het protestantisme is er de afgelopen twee eeuwen veel discussie over geweest. Er zijn vandaag veel protestanten die deze principes niet meer als fundamenteel beschouwen.

<i>Sola Scriptura</i> Alleen door de Schrift	Protestanten zijn er traditioneel van overtuigd dat je de Bijbel alleen voldoende is om God met zekerheid te leren kennen. De Bijbel wordt gezien als het Woord van God. Dit geldt tegenwoordig niet meer voor alle protestanten.
<i>Sola Gratia</i> Alleen door genade	Protestanten benadrukken in hun geloof dat niet het werk van mensen maar alleen genade van God iemand kan redden. Genade betekent dat je iets krijgt wat je eigenlijk niet verdient.
<i>Sola Fide</i> Alleen door geloof	Dit principe houdt in dat mensen alleen rechtvaardig kunnen worden in Gods ogen door te geloven in Jezus. Dit principe sluit aan bij Sola Gratia, omdat het duidelijk maakt dat het heil niet komt door het handelen van mensen.
<i>Solus Christus</i> Alleen Christus	Dit principe betekent dat alleen Jezus de afstand tussen de mens en God kan overbruggen en dat er zonder hem geen redding mogelijk is. Voor protestanten betekent dit ook dat er geen plaats is voor het vereren van heiligen. Jezus kan wel worden aanbeden, omdat hij als Zoon van God wordt beschouwd.
<i>Soli Deo Gloria</i> Alleen aan God de eer	Dit betekent dat alles wat mensen doen tot eer van God moet zijn en mensen niet de eer van andere mensen moeten zoeken.

Wat valt je op aan de vijf principes? Wat maken deze principes duidelijk over protestanten?

Deze principes geven aan wat belangrijk is voor vele protestanten. Welke principes zou jij voor jezelf opstellen als belangrijk voor jouw leven en/of geloof? Waarom vind jij dit belangrijk?

5.2.4 OPDRACHT 4: HEDENDAAGSE ONTWIKKELINGEN - GENDER

De Bijbel spreekt op een aantal plekken over mannen en vrouwen. Sommige Bijbelteksten gaan over de relatie tussen mannen en vrouwen, anderen over de plaats die in de vroege kerk aan vrouwen werd gegeven. Genderrollen en wat de Bijbel daarover zegt is een veel bediscussieerd onderwerp in protestantse kerken. De onderstaande Bijbeltekst speelt vaak een belangrijk rol in deze discussie.

Efeze 5:21-33

Aanvaard elkaars gezag uit eerbied voor Christus. Vrouwen, erken het gezag van uw man als dat van de Heer, want een man is het hoofd van zijn vrouw, zoals Christus het hoofd is van de kerk, het lichaam dat hij gered heeft. En zoals de kerk het gezag van Christus erkent, zo moeten vrouwen in ieder opzicht het gezag van hun man erkennen. Mannen, heb uw vrouw lief, zoals Christus de kerk heeft liefgehad en zich voor haar heeft prijsgegeven om haar te heiligen, haar te reinigen met water en woorden²⁷ en om haar in al haar luister bij zich te nemen, zodat ze zonder vlek of rimpel of iets dergelijks zal zijn, heilig en zuiver. Zo moeten mannen hun vrouw liefhebben, als hun eigen lichaam. Wie zijn vrouw liefheeft, heeft zichzelf lief. Niemand haat ooit zijn eigen lichaam, integendeel: men voedt en verzorgt het, zoals Christus de kerk, want dat is zijn lichaam en wij zijn de ledematen. 'Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zich hechten aan zijn vrouw, en die twee zullen één lichaam zijn.' Dit mysterie is groot – en ik betrek het op Christus en de kerk. Maar ook voor elk van u geldt dat ieder zijn vrouw moet liefhebben als zichzelf, en dat een vrouw ontzag moet hebben voor haar man.

Lees de volgende 2 citaten over de rol van vrouwen:

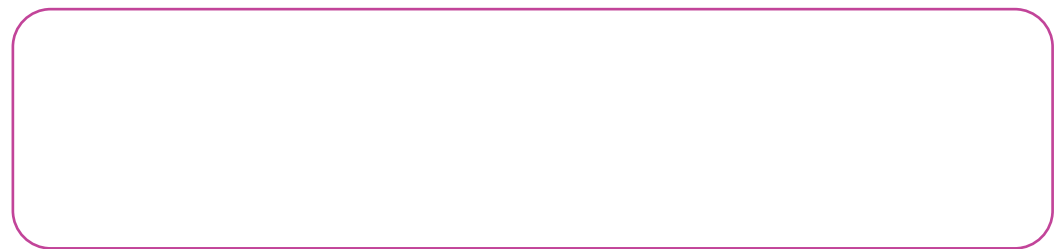
"Mannen en vrouwen zijn in wezen gelijk, maar zijn geschapen voor verschillende rollen. Vrouwen zijn op geen enkele manier intellectueel of spiritueel minderwaardig aan mannen, maar ze zijn duidelijk gemaakt voor een ander doel. In de economie van kerk en gezin zegt de Bijbel dat vrouwen ondergeschikt moeten zijn aan het gezag van mannen. Maar de Schrift erkent ook dat vrouwen op een bepaalde manier echt verheven zijn boven mannen - omdat ze de levende, ademende openbaring zijn van de glorie van een ras dat naar Gods beeld is gemaakt." ~ John F. MacArthur Jr.¹

¹ John MacArthur, *Twelve Extraordinary Women: How God Shaped Women of the Bible and What He Wants to Do with You* (Nashville, Tenn.: Nelson Books, 2005), 8.

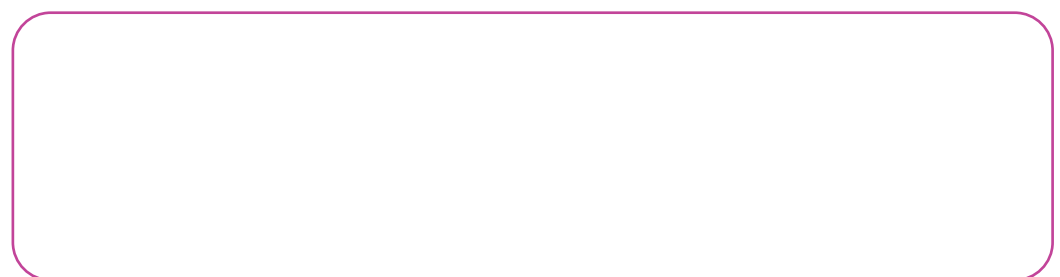
“Als een vrouw wordt tegengehouden, geminimaliseerd, neergehaald of gebagatelliseerd, dan loopt ze niet in de volheid die God voor haar als zijn beeldrager, als zijn ezerkrijger², bedoeld heeft. Als we onze gaven minimaliseren, onze stem verzwijgen en klein blijven in een misplaatste poging om te vormen naar een zwakke en cultureel geconditioneerde standaard van vrouwelijkheid, kunnen we onze broeders niet de partner geven die ze nodig hebben in Gods zending voor de wereld.” ~ Sarah Bessey³

MarcArthur en Bessey vertegenwoordigen twee verschillende kampen binnen het protestantisme. John MacArthur vertegenwoordigt de eerst kamp. Hij gelooft dat mannen en vrouwen verschillende, maar elkaar aanvullende rollen in de wereld vervullen. Sarah Bessey vertegenwoordigt de andere positie en gelooft dat mannen en vrouwen gelijk aan elkaar zijn in de rollen die ze mogen vervullen.

Vergelijk de citaten met de Bijbeltekst. Welke vragen heb jij over deze Bijbeltekst? Denk je dat deze vragen eenvoudig te beantwoorden zijn?

De discussie over genderrollen ligt erg gevoelig en spitst zich vaak toe op discussies over hoe de Bijbel moet worden geïnterpreteerd. Voor sommige protestanten ondergraft deze discussie het principe van Sola Scriptura. De discussie kan leiden tot frustraties, boosheid en zelfs scheuringen in kerkgemeenschappen of families. Gebeurt het soms in jouw leven dat er discussies zijn over jouw principes van Oefening 3? Hoe ga jij daar mee om?

² Ezerkrijger is een term die wordt gebruikt om de kracht van vrouwen te benadrukken.

³ Sarah Bessey, *Jesus Feminist: An Invitation to Revisit the Bible's View of Women*, First Howard Books trade paperback edition. (New York: Howard Books, A Division of Simon & Schuster, Inc, 2013), 80.

5.2.5 OPDRACHT 5: HEDENDAAGSE ONTWIKKELINGEN - PINKSTERBEWEGING

De pinksterbeweging is een snelgroeiende beweging binnen het protestantisme. Vooral in Zuid-Amerika en Afrika heeft deze beweging een sterke groei doorgemaakt. De pinksterbeweging kan worden omschreven als een beweging van energie en kracht. Centraal staat de werking van de heilige Geest. Dit houdt in dat in de pinksterbeweging bovennatuurlijke ervaringen en gaven vaak worden benadrukt. Denk bijvoorbeeld aan gebedsgenezing en profeteren. De pinksterbeweging hecht veel waarde aan de ervaringen van mensen. Leven met de heilige Geest betekent dan het persoonlijk, vaak lichamelijk ervaren van de heilige Geest.

Een belangrijk begrip om over te bespreken is bovennatuurlijk. Het verwijst naar alles wat niet past in onze gemeenschappelijke perceptie van de natuurwetten. De aanwezigheid van het bovennatuurlijke is zeer belangrijk in de pinksterbeweging. Hieronder staat een zwart-wit foto van mensen die bidden voor goddelijke genezing voor een vrouw in een rolstoel. Niet alle protestanten geloven noodzakelijkerwijs in een God die op bovennatuurlijke wijze in de wereld werkt.

Figuur 5.8
Handoplegging in de
Church of God in Lejunior
Kentucky op 9 mei 1946
Bron: Wikimedia
Commons

Een andere veel beschreven bovennatuurlijke ervaring is profetie. Profetie betekent een boodschap van God doorgeven, die iets bijzonders zegt over de wereld, de richting van de kerk of levens van mensen. Binnen de pinksterbeweging is dit een gebruikelijke praktijk, maar in het brede protestantisme is hier veel onenigheid over. Vele protestanten geloven wel dat God kan spreken tot je hart, maar geloven niet in profetische boodschappen die aan sommige mensen gegeven zouden worden.

Waarom leidt het onderwerp profetie tot discussie? Beantwoord deze vraag met gebruikmaking van het Sola Scriptura principe uit opdracht 3.

A large, empty rounded rectangular box with a thin purple border, intended for the user to write their answer to the first question.

Wat is jouw mening over het concept bovennatuurlijk?

A large, empty rounded rectangular box with a thin purple border, intended for the user to write their answer to the second question.

5.3 WOORDENLIJST

Avondmaal

Het avondmaal is een ritueel dat door christenen in alle tradities wordt uitgevoerd. Het bestaat uit het samen eten van een stukje brood en het drinken van wat wijn tijdens een eredienst. Volgens de Bijbel gaf Jezus zijn volgelingen zelf de opdracht om deze handeling regelmatig uit te voeren om hem te gedenken. Brood en wijn staan hierbij voor het lichaam en bloed van Jezus, die zijn leven gaf voor de mensheid.

Bijbel

De Bijbel is voor christenen een heilig boek. Het bestaat uit twee delen: het Oude (eerste) en Nieuwe (tweede) Testament. De Bijbel vormt eigenlijk een collectie van boeken, geschreven door een veelheid van auteurs in verschillende historische periodes en in verschillende schrijfstijlen, zoals poëzie, vertellingen, visoenen en tal van andere genres. Voor protestanten bestaat de bijbel uit 66 boeken en ze beschouwen het traditioneel als het Woord van God.

Doop

De doop is een christelijk ritueel dat de reiniging van een persoon uitdrukt en zijn/haar opname in de kerk. In sommige kerken wordt bij een doop water op het hoofd gesprengd, meestal van een baby. In andere kerken wordt een (oudere) persoon volledig in water ondergedompeld.

Drie-eenheid

De Drie-eenheid is een centrale leerstelling binnen het christendom. Het betreft het geloof dat er één God is, die bestaat uit drie personen: de Vader, de Zoon en de heilige Geest.

Geloof

Geloof is een sterke overtuiging van het bestaan van iets of een persoon en/of vertrouwen hierin. In het protestantisme en het christendom in het algemeen is geloof primair gericht op Jezus en God.

Heilige Geest

De heilige Geest is in de christelijke leer een van de drie personen in de Drie-eenheid. Met Pinksteren wordt gevierd dat de heilige Geest over de kerk werd uitgestort.

Kerk

De kerk is in het protestantisme in de eerste plaats de gemeenschap van volgelingen van Christus. Een 'lokale' kerk is dan een groep van gelovigen die elkaar regelmatig ontmoeten als geloofsgemeenschap. De 'universele' of wereldwijde kerk is de gemeenschap van alle gelovigen op aarde. Ook de gebouwen die specifiek zijn gebouwd om als christenen bij elkaar te komen worden kerken genoemd.

Nieuwe Testament

Het Nieuwe Testament bestaat uit 27 boeken die geschreven zijn over en kort na het leven van Jezus.

Oude Testament

In de protestantse Bijbel bestaat het Oude Testament uit 39 boeken, allemaal geschreven vóór de tijd van Jezus in het Hebreeuws en het Aramees.

Predikant

Een predikant, dominee of voorganger is een persoon die een protestantse kerkgemeenschap leidt. In vele protestantse kerkgenootschappen moet iemand een zware opleiding volgen alvorens je dit ambt mag bekleden. In andere kerkgenootschappen legt men meer of enkel nadruk op iemands 'roeping' om dit ambt te bekleden.

Preek

Een preek is een toespraak door een predikant over een Bijbeltekst met als doel om mensen te leren over het christelijk geloof en leven.

Pinksterbeweging

De pinksterbeweging is een beweging binnen het protestantisme die de nadruk legt op het werk van de heilige Geest in de levens van mensen.

Redding

Het begrip 'redding' betekent dat je verlost wordt van iets gevaarlijk. In het protestantisme wordt het begrip redding gebruikt om de redding van de dood aan te geven. Wie gered wordt, hoeft de dood niet meer te vrezen en hoopt Jezus Christus in de opstanding te volgen.

Sola's

De Sola's zijn een aantal principes die duidelijk maken wat protestanten in de 16e eeuw, en vaak ook vandaag nog, belangrijk vinden in hun geloofsleven.

5.4 BIBLIOGRAFIE

Barry, John D. et al., red. 2016. "Complementarianism". In The Lexham Bible Dictionary, Bellingham, WA: Lexham Press.

Barry, John D. et al., red. 2016. "Egalitarianism". In The Lexham Bible Dictionary, Bellingham, WA: Lexham Press.

Johnson, Todd M., Gina Zurlo, en Albert Hickman. 2015. "Christianity 2015: Religious Diversity and Personal Contact". International Bulletin of Missionary Research 39 (1 januari 2015): 28–29.

Hassler, Mark A. en Douglas Mangum. 2016. "Old Testament". In The Lexham Bible Dictionary red. John D. Barry e.a., Bellingham, WA: Lexham Press.

"De 5 Sola's van de Reformatie." IsGeschiedenis. Laatst bewerkt 4 december, 2015. Geraadpleegd op 21 september, 2020. <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/de-5-solas-van-de-reformatie>.

Klippenstein, Rachel en J. David Stark. 2016. "New Testament". In The Lexham Bible Dictionary red. John D. Barry e.a., Bellingham, WA: Lexham Press.

M'Clintock, John en James Strong. 1894. "Protestantism". In Cyclopædia of Biblical, Theological, and Ecclesiastical Literature. 691-693. New York: Harper & Brothers, Publishers.

Ward, J. W. 2016. "Pentecostal Theology", In New Dictionary of Theology: Historical and Systematic. red. Martin Davie et al. 660-664. London; Downers Grove, IL: InterVarsity Press; InterVarsity Press.

"Drie-Eenheid". Wikikids.nl. Geraadpleegd 18 oktober, 2020. <https://wikikids.nl/index.php?title=Drie-eenheid&oldid=528892>.

6

ETHIEK

ETHIEK

VOORDAT WE BEGINNEN

Schrijf vijf dingen op die bij je opkomen als je denkt aan 'ethiek'.

Figuur 6.1
Ethisch kompas
Bron: AdobeStock

6.1 A EEN BRIEF VAN IRIS: HET HEBBEN VAN EEN ETHISCH LEVEN

Hallo! Mijn naam is Iris. Ethiek vormt de basis van mijn dagelijks gedrag en mijn oriëntatie op de wereld. Het woord "ethiek" komt van het Griekse woord "ēthikós" of "ēthos" en verwijst naar ons morele karakter, dat wil zeggen naar de personen die we zijn of willen zijn. Ethiek onderzoekt welke dingen waardevol, belangrijk en zinvol zijn. En het geeft mij aanwijzingen over hoe ik moet handelen en mij moet gedragen. Het is een deel van mijn dagelijks leven.

Wanneer ik met mijn vrienden en schoolgenoten ben, probeer ik iedereen te behandelen zoals ik door hen behandeld zou willen worden. Dit is heel logisch, toch? Ik heb in een les ethiek geleerd dat dit de gouden regel wordt genoemd en dat die al heel oud is en in alle culturen voorkomt. Het betekent respect tonen voor anderen en zorg dragen voor elkaar. In mijn klas hebben we ook een ethische code opgeschreven waar ik hard aan heb meegewerkt en die ik met enthousiasme volg. Het verenigt ons als klas en het is belangrijk dat ieder van ons deze code aanvaardt. Ik probeer altijd eerlijk en zorgzaam te zijn en goed samen te werken. Ik streef er ook naar om wetten en regels na te leven en mezelf te verbeteren.

Als ik met mijn vrienden voetbal, willen we allemaal eerlijk spelen. Natuurlijk zijn er voetbalregels. Maar deze regels zijn niet genoeg voor een spel waar iedereen plezier aan beleeft. Fair play of sportiviteit betekent respect tonen voor anderen in het spel, samenwerking en kameraadschap, een teamgeest hebben en niet gericht zijn op het winnen om te winnen of om de kant die verliest belachelijk maken. Je moet het spel eerlijk spelen. Het is niet genoeg om alleen de spelregels of de beslissingen van de scheidsrechters te volgen. Ik vind het niet leuk als iemand vals speelt of een overtreding begaat en de scheidsrechter dat niet ziet. Wat belangrijk is, is dat we elkaar de hand schudden aan het einde van elke wedstrijd.

Eerlijkheid is niet alleen belangrijk in de sport, maar is ook de basis van hoe wij als maatschappij samenleven. Dit noemen we rechtvaardigheid. De instellingen en praktijken die we delen, moeten rechtvaardig zijn. Een rechtbank, bijvoorbeeld, moet iedereen gelijk behandelen, omdat wij allemaal gelijk zijn voor de wet. Deze gedachte komt uit de Chinese traditie en de Atheense democratische traditie. In de huidige tijd is het meestal een onderdeel van de grondwet of het juridische basisdocument van een staat. Daarin staan de meest fundamentele rechten van iedere burger. Mensenrechten houden verband met wat waardigheid wordt genoemd. Waardigheid is een fundamentele waarde van een individu en het absolute statuut dat aan alle mensen toebehoort. De waardigheid van ieder individu beschermt tegen inmenging en alle vormen van onwaardige behandeling, zoals bijvoorbeeld marteling en vernedering. En het spreekt zich uit tegen menselijke omstandigheden zoals slavernij en extreme armoede. Vorige maand hebben we op school geleerd over de kinderrechten die opgeschreven

Figuur 6.2 Man die zit aan de rand van een weg,
Bron: Pexels

zijn in het Verdrag inzake de rechten van het kind. We maakten grote, kleurrijke posters en beschreven elk recht in onze eigen woorden. Ik had als taak om het recht op voedsel, kleding en een veilig thuis voor te stellen. Veel kinderen hebben geen toegang tot zo'n basisvoorzieningen en het is onze plicht te proberen hen te helpen. Ik las enkele van hun verhalen. De moeilijkheden waarmee zij te kampen hebben en de omstandigheden waarin zij leven, maakten mij verdrietig en boos. Onze maatschappij hier leeft in welvaart en dus nemen we sommige dingen als vanzelfsprekend. Mijn grootmoeder is een gepensioneerd theateractrice en

zij groeide op in grote armoede. Onze familie besloot daarom een toneelstuk te organiseren en op te voeren in het plaatselijke park. Het ingezamelde geld ging naar een liefdadigheidsorganisatie die hongersnood wil uitbannen. Ik vergat een paar lijnen van mijn tekst, maar we hebben er allemaal om gelachen. We deelden ook folders uit in de hele stad over hoe je kan geven. Alle leden van mijn familie hebben daarbij geholpen en we hebben ook enkele nieuwe vrienden gemaakt in onze buurt.

Mijn moeder is arts en onderzoeker. Ze vertelde mij dat ze de toestemming van een ethische commissie nodig heeft elke keer als ze een ziekte wil bestuderen. Dat is belangrijk omdat zo'n commissie er is voor de bescherming van de meest kwetsbaren en om hun rechten te bewaken. In mijn scoutsgroep hebben we een soortgelijke commissie. Op vergaderingen beslissen we soms hoe we geschillen moeten oplossen en of iemand verkeerd heeft gehandeld, op een manier die in strijd is met zijn moed, edelmoedigheid en zorgzaamheid. We houden dan een stemming en elke stem is evenwaardig, ook al zijn sommige leiders ouder en meer ervaren. Het is altijd belangrijk om te stemmen en te beslissen wat jij denkt dat goed is.

Ik hou van feestdagen, vooral van Kerstmis en Nieuwjaar. De hele familie komt dan samen en we genieten van een gezamenlijke maaltijd, spelen spelletjes en vertellen verhalen. We wisselen ook cadeaus uit. Mijn grootvader vertelt altijd hoe geven en ontvangen de meest universele bezigheid is en hoe belangrijk het is dat we nederig, vrijgevig en dankbaar zijn. Het is een soort ritueel. Het verstevigt de band met familie en vrienden. Ik ben dan het meest dankbaar dat de hele familie samen is.

Waar ik op school het meest naar uitkijk, is de natuur- en milieukeek ter ere van Charles Darwin. We pakken onze spullen in en gaan ergens kamperen, we leren over de natuur om ons heen en het belang ervan. Vorig jaar kampeerden we aan de oever van een rivier en elke dag hebben we uren gelopen om wat afval van de rivier en de omgeving op te rapen. Aan het eind hadden we meer dan een ton afval verzameld. De omgeving van de rivier zag er toen heel anders uit, mooier en gezonder. We zagen vissen, bijen, vlinders, libellen, schildpadden en zelfs otters. Op de laatste dag schreven we samen een handvest van dierenrechten. We schreven op wat ze van ons zouden verwachten en hoe de natuur voor toekomstige generaties behouden kan blijven.

Ik kan nu samenvatten wat volgens mij het belangrijkste is voor het leiden van een ethisch leven. Ethiek is niet alleen het volgen van gewoonten of de wet. Het gaat ook niet alleen om het volgen van je gevoelens. Iets is niet goed of juist alleen omdat we het mooi vinden, en als we iets afkeuren, betekent dat niet dat het verkeerd is. Ethiek betekent zorgvuldig nadenken over wat goed en wat fout is en daarnaar handelen. Ethiek gaat verder dan ons als mensen. Het houdt ook rekening met andere medemensen en met de hele aarde als geheel, niet alleen omdat zij ons leven in stand houdt, maar ook omdat zij waardevol is op zichzelf.

6.2 WAT IS ETHIEK?

6.2.1 INLEIDING

Terwijl je de volgende pagina's leest en de opdrachten uitvoert die ze bevatten, zul je kennis maken met het gebied van de ethiek. Ethiek zal op vier manieren worden gepresenteerd. Ten eerste kijken we naar de definitie van ethiek en wat daaronder valt. Ten tweede worden ethische basisbegrippen en de bijbehorende elementen van ethisch denken gepresenteerd. In het derde deel maak je kennis met enkele denkers die het begrip van de ethiek hebben verrijkt, en krijg je te zien hoe ze de ethische basisbegrippen hebben gebruikt en ontwikkeld. Ten slotte bevat het hoofdstuk de tekst van het scenario uit de videopresentatie over ethiek, waarin je nog eens kunt nalezen hoe ethiek in ons dagelijks leven een rol speelt. Er zijn in totaal vijf opdrachten die je moet maken.

6.2.2 WAT IS ETHIEK?

De term "ethiek" komt van het Griekse woord "ēthikós" of "ēthos" en verwijst naar ons moreel karakter, d.w.z. naar de personen die wij zijn of die wij willen zijn. Ethiek houdt zich onder andere bezig met vragen over wat goed is, wat we zouden moeten doen, hoe onze daden anderen beïnvloeden en waarom dat belangrijk is, wie en wat (bijv. de natuur) door onze daden wordt beïnvloed en hoe we het verschil kunnen zien tussen goed en kwaad. Ethiek is het deel van de filosofie dat zich bezighoudt met goed en kwaad. Moraliteit is een ander woord voor ethiek en we gebruiken deze term als we zeggen dat iemand iets moreel juist of moreel goed heeft gedaan. Ethiek vormt de basis van onze relatie met de wereld om ons heen en met onszelf. Het stelt ons in staat samen te leven. Leren over ethiek kan dus ook worden opgevat als leren vreedzaam samen te leven. Het omvat dus ook leren over elkaar. Ethiek is de basis voor het vormen van respectvolle, zorgzame en liefdevolle relaties. Hoewel ethiek ethische beginselen en regels probeert te formuleren, is ethiek niet eenvoudigweg het gehoorzamen aan bepaalde regels, gewoonten of de wet. Ook gaat het niet alleen om het volgen van je gevoelens. Iets is niet goed of correct alleen omdat we het fijn vinden, en als we iets afkeuren, betekent dat niet dat het verkeerd is. Ethiek houdt altijd in dat je kritisch en zorgvuldig nadenkt over wat goed en wat fout is, en pas dan volgens dat oordeel handelt.

Het benadrukt op het bouwen van ons karakter. Ieder van ons is uniek en heeft zijn eigen persoonlijke kenmerken, manieren van denken en voelen. Dit wordt weerspiegeld in wat we doen, in onze daden. Daarom is het belangrijk om ons karakter te vormen.

Figure 6.3
Foto van het parthenon
Bron: Pexels

Ethiek is dus een gezamenlijke inspanning van ons allen om de gemeenschappelijke menselijkheid te bewaren. Onze gemeenschappelijke menselijkheid en de menselijke waardigheid vormen ook de basis voor de mensenrechten, die voor elk mens gelden. Maar ethiek reikt verder dan de mensheid en betekent ook rekening houden met andere levende wezens. Het gaat ook over de aarde als geheel, niet alleen omdat zij ons leven in stand houdt, maar ook omdat zij waardevol is in zichzelf. Denk eens aan het volgende voorbeeld over dieren. De zogenaamde dierenethiek houdt zich bezig met vragen over de morele status van dieren en onze omgang met hen, bijvoorbeeld over de vraag of het moreel geoorloofd is om dieren in zeer afgesloten ruimten te houden en om ze te houden als vlees voor voedsel. Dierenethiek onderzoekt de menselijke praktijken waarbij dieren betrokken zijn en of het nodig is om ze te veranderen. Een mogelijke reden om dingen te veranderen zou bijvoorbeeld kunnen zijn dat dieren pijn kunnen voelen, net als wij mensen.

6.3 ETHISCHE BASISBEGRIPPEN

6.3.1 GOED, SLECHT, EN WAARDEN

De begrippen “goed” en “slecht” worden meestal gebruikt wanneer wij dingen en situaties of personen en hun karakter beoordelen. Dergelijke beoordelingen vormen de kern van de ethiek, omdat zij bepalen waar we ons op moet richten: wat we moeten nastreven en wat we moeten vermijden of voorkomen. Wanneer wij zeggen dat iets goed of slecht is, kennen wij daar een waarde aan toe. In de ethiek is er een belangrijk verschil tussen dingen die op zichzelf goed zijn (dingen die intrinsiek waardevol zijn) en dingen die louter instrumenteel goed zijn. Dingen die instrumenteel goed zijn, hebben slechts waarde als instrument of middel om iets te bereiken dat intrinsiek waardevol is. Geld is bijvoorbeeld slechts instrumenteel waardevol, terwijl het plezier van het luisteren naar een liedje of van een ritje in een achtbaan intrinsiek waardevol is. We moeten altijd voorzichtig zijn bij het beoordelen van wat werkelijk waardevol is. De Griekse filosoof Aristoteles beweerde dat geluk de ultieme waarde is waarnaar alle mensen streven. Een ander belangrijk aspect in het spreken over wat goed is of waarde heeft, is de notie van een algemeen of sociaal belang, omdat mensen sociale wezens zijn en wij in gemeenschappen leven. Het algemeen belang overstijgt de som van de belangen van elk individu in de samenleving en betreft voordelen voor de samenleving als geheel. Een praktisch voorbeeld hiervan zijn voorzieningen zoals openbare parken, gezondheidszorgsystemen, of een schoon milieu

Waarden zijn die zaken die een individu of een samenleving als doel of richtlijn stelt voor het leven (b.v. welzijn, gezondheid, kennis, deugd, vrijheid, veiligheid). We streven ernaar om deze waarden te verwezenlijken. Fundamentele waarden van de ethiek zijn elementen die belangrijk zijn voor het menselijk leven, de menselijke waardigheid en het behoud van de gemeenschappelijke menselijkheid.

Figuur 6.4
'Gratitude changes
everything' geschreven
op houten blokken
Bron: AdobeStock

6.3.4 DEUGDEN, ONDEUGDEN EN IDEALEN

Deugden zijn moreel waardevolle eigenschappen van onze karakters, dat wil zeggen, van ons als personen. Zo worden bijvoorbeeld eerlijkheid, vriendelijkheid, medeleven, beleefdheid, vrijgevigheid en moed gewoonlijk als deugden beschouwd. Het tegenovergestelde van deugden zijn gebreken of ondeugden, zoals arrogantie, lafheid, hebzucht, luiheid, narcisme, afgunst en ijdelheid. Deugden en ondeugden zijn deel van ons karakter, in het bijzonder die onderdelen waar we enige controle over hebben. We kunnen deugden cultiveren en ondeugden proberen kwijt te raken. Deugden worden gevormd door morele opvoeding. Aangezien er geen specifieke lijst van regels of instructies bestaat over hoe deugdzaam te zijn en zich deugdzaam te gedragen, is het vaak zo dat we kunnen beginnen met het voorbeeld te volgen van een rolmodel. Rolmodellen (echte personen of zelfs fictieve) helpen ons om te zien wat voor personen we willen zijn. Daarnaast helpen ze ons als we proberen om zulke personen te worden. In die zin vertegenwoordigen rolmodellen idealen. Een ideaal is een zekere perfectie of een model van uitmuntendheid dat ons helpt ethisch te denken en te handelen. Een ideaal kan ook een breder model zijn. Zo kunnen we bedenken hoe een ideale samenleving eruit zou zien, bijvoorbeeld een samenleving die volledig wordt geregeerd door rechtvaardigheid, respect, zorg en duurzaamheid.

Figuur 6.7
Bron: Pexels

6.3.5 OPDRACHT 2

Bedenk wie voor jou een rolmodel is of zou kunnen zijn om ethischer en deugdzamer te gaan leven. Schrijf ten minste vijf personen op in de onderstaande vakken. Geef voor elk rolmodel de redenen voor je keuze.

Rolemodel	Reden(en)
1:	
2:	
3:	
4:	
5:	

6.3.5 WAARDIGHEID EN MENSENRECHTEN

Waardigheid is een fundamentele, intrinsieke en onvervreembare waarde die alle mensen hebben op grond van hun mens-zijn. Waardigheid wordt vaak beschouwd als de basis voor de basis- en mensenrechten van elk individu. Waardigheid wordt daarom geassocieerd met een onvervreembare status die aan alle mensen toebehoort, ongeacht hun eigenschappen en omstandigheden. De waardigheid van ieder individu beschermt tegen inmenging of vormen van ongepaste behandeling die de waardigheid zouden aantasten (bijv. vernederende behandeling, marteling, enz.) of mensenwaardige situaties waarin een persoon zich zou kunnen bevinden (bijv. extreme armoede, slavernij, enz.). Menselijke waardigheid wordt in de moderne wereld vaak opgevat als een beschaafde en ethische basis van rechtsnormen en in het bijzonder van mensenrechten (zoals recht op leven en vrijheid, recht op privacy, recht op een eerlijk proces, vrijheid van godsdienst, enz.). Waardigheid is ook een algemeen begrip in zeer belangrijke juridische documenten. De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (VN 1948) begint met de volgende verklaring: “Overwegende, dat erkenning van de inherente waardigheid en van de gelijke en onvervreembare rechten van alle leden van de mensengemeenschap grondslag is voor de vrijheid, gerechtigheid en vrede in de wereld.” In artikel 1 staat: “Alle mensen worden vrij en gelijk in waardigheid en rechten geboren. Zij zijn begiftigd met verstand en geweten en behoren zich jegens elkander in een geest van broederschap te gedragen.” Kinderen worden beschermd door de Verklaring van de Rechten van het Kind (1959) en het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989). Deze verdragen erkennen dat kinderen en kindergerechtigden recht hebben op bijzondere zorg en bijstand.

Figuur 6.8
Het concept
'mensenrechten' in het
Engels
Bron: AdobeStock

6.4 FILOSOFEN

In de loop van de geschiedenis hebben verschillende filosofen en andere denkers ons begrip van de ethiek in belangrijke mate verrijkt. In dit gedeelte maak je kennis met enkele van hen en hun ideeën.

Socrates, een Griekse filosoof uit het oude Athene, is beroemd om zijn woorden *“Het niet-onderzochte leven is het niet waard om te leven.”* Socrates benadrukte dat ethisch-zijn niet alleen betekent dat men de wetten of gewoonten volgt, maar dat men moet nadenken en nadenken over wat juist is. Men moet ook conventies uitdagen. Socrates stond erom bekend dat hij door de straten van Athene wandelde, verschillende kwesties met omstanders besprak en hun opvattingen uitdaagde. Het is belangrijk te luisteren naar de stem van ons moreel geweten, naar wat we werkelijk juist achten. Door dit te doen bevorderen we ook ons eigen geluk.

Figuur 6.9
Beeld van Socrates in de
Academie van Athene,
Griekenland
Bron: AdobeStock

6.4.1 OPDRACHT 3

Schrijf in de ruimte hieronder hoe je de bewering *“Het niet-onderzochte leven is het niet waard om te leven”* opvat of hoe je dit interpreteert.

De opvolgers van Socrates, **Plato en Aristoteles**, zagen ethiek als iets dat verband hield met deugden of ons karakter, bijv. dat we rechtvaardig, moedig, nederig en gematigd zijn. Plato verwierp de bewering dat ethiek relatief is of gedicteerd wordt door de machtigen. Ethiek is objectief, dat wil zeggen onafhankelijk van bepaalde belangen of verlangens. Hij besprak een beroemde legende over de ring van Gyges. Gyges had een bijzondere ring, die de drager onzichtbaar maakte. Anderen stelden tegenover Plato dat ieder die in het bezit zou zijn van zo'n ring zich niet ethisch zou gedragen, omdat men met alles weg zou kunnen komen. Plato beweerde dat de persoon die werkelijk ethisch is en werkelijk weet wat goed is, de ring niet zou misbruiken. Aristoteles is beroemd om zijn leer van de gulden middenweg. Deugd is voor hem het midden tussen twee tegengestelde uitersten, bijv. moed is het midden tussen lafheid en overmoedigheid, en vrijgevigheid is het midden tussen gierigheid en verkwisting. Om ethisch te leven moet men deugdzaam leven, en de beste manier om zo iemand te worden is door onderwijs en door rolmodellen na te volgen.

Figuur 6.10
Bron: Pexels

Laten we nu een paar eeuwen vooruitspringen naar het tijdperk van de Verlichting. **Immanuel Kant** was een Duits filosoof die bekend stond als zeer punctueel. Elke dag om 15.30 uur zag men hem een wandeling maken, zeven keer op en neer over de Lindendreef in de Pruisische stad Königsberg. Kant legde de nadruk op de universaliteit van de ethiek. Dit betekent dat de morele wet op ons allemaal op dezelfde manier van toepassing is. Hij stelde het volgende ethische principe voor: "handel altijd op een manier die je tegelijkertijd kunt opvatten als een universele wet." In praktische termen betekent dit dat je moet handelen op een manier waarvan je ook verwacht dat anderen zich tegenover jou gedragen. Als je bijvoorbeeld een belofte doet met de bedoeling die alleen na te komen als dat in jouw belang is, dan handel je niet ethisch. Als iedereen op deze manier zou handelen, zou dat de praktijk van het beloven ondermijnen.

Kant benadrukte ook het belang van menselijke waardigheid en volle menselijkheid. Een andere variant van zijn hoogste morele principe stelt dat we de menselijkheid van de ander of van onszelf niet louter als een middel (dus voor onze eigen doelen of doeleinden) mogen behandelen, maar altijd ook als een doel op zich. Dit betekent dat wij anderen moeten beschouwen als gelijkwaardige menselijke wezens die op grond van hun mens-zijn een zeker respect verdienen. Wanneer wij bijvoorbeeld aan iemand een belofte doen zonder dat we die eigenlijk willen nakomen, behandelen wij de ander enkel als een middel.

6.4.2 OPDRACHT 4

Waardigheid is een belangrijk ethisch concept dat de grondslag vormt voor de mensenrechten. De Verenigde Naties hebben ook het *Verdrag inzake de rechten van het kind* aanvaard. In de animatiefilm werd uitgelegd dat een kind recht heeft op een speciale behandeling (rechten). Schrijf op hoe je ziet dat de rechten van het kind verband houden met waardigheid.

Het recht op leven en ontwikkeling	
Het recht op een naam en een nationaliteit	
Het recht op onderwijs	
Het recht op welzijn	
Het recht op vrijheid van mening en meningsuiting	
Het recht op de bescherming van uw privacy	

Kort na Kant richtte **John Stuart** Mill zich op geluk of welzijn als de belangrijkste waarde. Voor Mill kan geluk of welzijn ruwweg worden opgevat als het overschot van plezier ten opzichte van pijn. Zijn theorie heet utilitarisme en stelt dat we ethisch handelen wanneer onze handelingen het meeste goed of de meeste waarde opleveren. Zijn voorganger **Jeremy Bentham** gebruikte dit ethische kader om een meer humane behandeling van dieren te verdedigen. Hij zei dat niet het feit dat dieren niet kunnen praten of redeneren belangrijk is, maar wel dat ze pijn en lijden kunnen voelen. In het licht daarvan mogen we geen handelingen verrichten die hen onnodige pijn en lijden bezorgen. Vanuit ethisch perspectief telt dan het welzijn van mensen en ook van dieren, voor zover zij pijn en plezier kunnen voelen.

Figuur 6.11
Kippentransport
Bron: AdobeStock

6.4.3 OPDRACHT 5

Ben je het ermee eens dat dieren het verdienen om behandeld te worden op een manier die rekening houdt met hun pijn en lijden? Bedenk ten minste drie manieren waarop wij als samenleving het lijden van dieren zouden kunnen verminderen.

Figuur 6.12
Dierenrechtenprotest
Bron: AdobeStock

We eindigen onze reis door de geschiedenis van de ethiek in de 20e eeuw met de filosofe en romanschrijfster **Iris Murdoch**. Zij benadrukte dat een beter mens worden begint met te kijken in het licht van de idee van het goede. Dit betekent dat je personen of situaties rechtvaardig, nederig en liefdevol moet beschouwen, omdat de waarneming de daden bepaalt. Als je bijvoorbeeld iemand die anders is dan jij als gevaarlijk of vreemd beschouwt vanwege een angst die je voelt, kan dit ertoe leiden dat je deze persoon op een onethische manier behandelt.

Figuur 6.13
Onbekende social justice warrior met een boord tijdens een manifestatie op straat
Bron: AdobeStock

6.5 WOORDENLIJST

Categorisch Imperatief: een hoogste beginsel van moraliteit volgens Kant. Het vereist dat we alleen handelen op manieren die als algemene regels voor iedereen kunnen worden aanvaard, en dat we mensen met respect behandelen.

Deontologie/deontologische ethiek: een ethische theorie die het begrip plicht als fundamenteel ethisch concept hanteert.

Deugden en ondeugden: een deugd is een prijzenswaardige karaktereigenschap van een persoon zoals moed, welwillendheid, liefdadigheid en nederigheid. Ondeugden zijn daarentegen slechte karaktereigenschappen van een persoon, zoals oneerlijkheid, lafheid, ijdelheid, wreedheid, chauvinisme, enz.

Ethiek: een systeem van waarden, principes, deugden en idealen die ons leven vormgeven en de basis bepalen voor de relaties die wij aangaan met anderen, met onszelf en met de wereld.

Mensenrechten: basisrechten die elk menselijk individu (of een groep individuen) toekomen enkel en alleen op grond van het feit dat de persoon een mens is. Zij beschermen de fundamentele belangen van mensen en waarborgen de mogelijkheid om een goed en zinvol leven te leiden (bijv. recht op leven en vrijheid, recht op privacy, recht op een eerlijk proces, vrijheid van godsdienst, enz.)

Moreel principe/regel: een uitspraak die bepaalt welke handelingen goed zijn (bijv. “wees respectvol”) of fout (bijv. “steel niet”) of welke dingen goed zijn (bijv. “kennis is waardevol”) of slecht (bijv. “lijden is slecht”).
Plicht: een handeling die moreel vereist is, dus de handeling die we zouden moeten doen.

Utilitarisme: een morele theorie die stelt dat de juiste handeling (of onze plicht) de handeling is die het meeste nut of de meeste waarde oplevert, dat wil zeggen de handeling die de beste gevolgen heeft voor het geluk en het welzijn van mensen.

Waarde: datgene wat staat voor de goedheid en slechtheid van dingen (bijv. geluk is goed en pijn is slecht), personen (bijv. Irena Sendler, een verpleegster die honderden Joden, meestal vrouwen en kinderen, redde uit handen van nazi's, was een goed mens en Adolf Hitler was een slecht mens) of aspecten van iemands karakter (bijv. eerlijkheid is goed en lafheid is slecht).

Waarden: zijn belangrijke, diepgewortelde, doorgedrongen en duurzame overtuigingen, houdingen, idealen en gehechtheden die gewoonlijk door de leden van een bepaalde gemeenschap worden gedeeld en betrekking hebben op wat goed of slecht is (b.v. vrijheid, schoonheid, autonomie, vriendschap, creativiteit, liefde, wijsheid, enz.)

Waardigheid: de fundamentele en onvervreemdbare waarde die alle mensen hebben op grond van hun mens-zijn. Zij wordt vaak beschouwd als de grondslag voor de fundamentele rechten en mensenrechten van elk individu.

ARISTOTLE
UNIVERSITY OF
THESSALONIKI

Ekaterini Tsalampouni (Thessaloniki, 1967) is associate professor aan de Faculteit Theologie van de Aristoteles Universiteit van Thessaloniki. Zij doceert exegese en theologie van het Nieuwe Testament. Haar onderzoek richt zich op de sociaal-historische achtergrond van het Nieuwe Testament, exegese van de evangeliën en de Paulinische brieven, alsook ecologische hermeneutiek en gender theorie.

Apostolos Kralidis (Thessaloniki, 1967) is professor aan de School voor Pastorale en Sociale Theologie van de Aristoteles Universiteit, Thessaloniki, Griekenland. Hij werkte als onderzoeker in het AUTH Centrum voor Byzantijns Onderzoek. Hij doceert Geschiedenis van de Religies, Studie van de Religie, Religies van Oost-Europa in de Late Oudheid, Vroege Islam en Interreligieuze Dialoog. Hij doceert ook aan de Universiteit van Nicosia, Cyprus (Geschiedenis van de Religies voor postdoctoralen). Hij is lid van de administratieve raad van het Confucius Instituut, AUTH.

EDUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

Jelle Creemers (1978) is hoofddocent aan de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (België). Hij zit de vakgroep Godsdienstwetenschappen en Missiologie voor en coördineert het Institute for the Study of Freedom of Religion or Belief (ISFORB). Zijn onderzoek richt zich op minderheidsreligies in België en hun relaties met de staat en de samenleving. Hij doceert godsdienstsociologie en oecumenica. Hij is lid van het Comité PEGO, de inrichtende instantie van het Protestants-Evangelische Godsdienstonderwijs in Vlaanderen.

Samuël Velinga (Rotterdam, 1996) is als wetenschappelijk medewerker verbonden aan de Evangelische Theologische Faculteit, Leuven (België) bij de vakgroep Godsdienstwetenschappen en Missiologie. Hij studeerde af aan de Universiteit Utrecht (Nederland) met een bachelor- en masterdiploma in Onderwijswetenschappen. Momenteel volgt hij een masteropleiding in Theologie en Religiewetenschappen aan de ETF Leuven.

EDUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

KU LEUVEN

Prof. Dr. Luc Anckaert (1962) behaalde een diploma in filosofie en theologie aan de KU Leuven. Hij publiceerde boeken en artikelen over Rosenzweig, Levinas, Kafka, V. Grossman en Bijbelse verhalen, maar ook over biomedische onderwerpen. Zijn boek Een kritiek van het oneindige. Rosenzweig en Levinas ontving een gouden medaille van de Teylers Stichting. Hij doceert Joodse filosofie aan de KU Leuven.

Pierre Costalunga (Luik, 1997) is wetenschappelijk onderzoeker aan het Hoger Instituut voor Wijsbegeerte, KU Leuven, België. Costalunga studeerde af aan de KU Leuven (België) met een bachelor- en masterdiploma in filosofie, en volgt een master in westerse literatuur (klas van 2021). Hij maakt deel uit van het centrum voor onderzoek in politieke filosofie en ethiek (RIPPLE).

EDUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

University of Ljubljana

Vojsko Strahovnik (Slovenj Gradec, 1978) is universitair hoofddocent filosofie aan de Faculteit Letteren van de Universiteit van Ljubljana en senior onderzoeker aan de Faculteit Theologie van de Universiteit van Ljubljana, Slovenië. Zijn onderzoek richt zich op moraaltheorie, praktische ethiek en epistemologie. De impact van zijn werk varieert van nieuwe en belangrijke theoretische inzichten in de aard van normativiteit (de rol van morele principes in de vorming van morele oordelen, het gezag van het normatieve domein en epistemische deugdzzaamheid) tot overwegingen met betrekking tot praktische dimensies van ons leven (bijv. de rol van schuld en morele schaamte in verzoeningsprocessen, het belang van intellectuele en ethische deugden in dialoog en onderwijs, mondiale rechtvaardigheid, dierenethiek).

Roman Globokar (Novo mesto, Slovenia, 1971) bekleedt de leerstoel van het Departement Moraaltheologie aan de Faculteit Theologie van de Universiteit van Ljubljana. Eerder was hij godsdienstleraar op een middelbare school en twaalf jaar lang was hij de directeur van de grootste katholieke school in Slovenië. Hij is lid van de Nationale Commissie voor Medische Ethiek en van de Nationale Raad van Deskundigen voor Algemeen Onderwijs. Ook doceert hij theologische ethiek, bio-ethiek en sociale ethiek. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor de internationale uitwisseling aan zijn faculteit. Tenslotte is hij medeauteur van leerboeken voor godsdienstonderwijs op Sloveense katholieke scholen en heeft hij een monografie geschreven over onderwijsuitdagingen in het digitale tijdperk.

Mateja Centa (Ljubljana, 1983) is onderzoeker aan de Faculteit Theologie van de Universiteit van Ljubljana, waar ze zich vooral bezighoudt met filosofie en theorieën over emoties, Gestaltpedagogiek, ervaringsleren en holistisch leren. In 2021 startte ze een tweejarig postdoctoraal onderzoeksproject, getiteld *Outlining an Extended Cognitive Theory of Emotions in the Context of a Theology of Emotions: Bodily Sensations, Cognition, and Morality*. Ze werkt ook mee aan internationale projecten op het gebied van ethiek, wetenschappelijke integriteit, onderwijs, en de preventie van radicalisering van jongeren.

Matej Purger (Ljubljana, Slovenia, 1983) is onderzoeker aan de Faculteit Theologie van de Universiteit van Ljubljana. Hij is katholiek theoloog met bijzondere belangstelling voor psychologie en toegepaste ethiek. Zijn professionele loopbaan heeft hem geleid van de theoretische studie van ethiek naar het werk in inhoudelijke beoordeling en kennisoverdracht aan jonge ondernemers in een business accelerator. Wanneer hij kennis maakt met een theoretische benadering, kijkt hij altijd naar manieren om die te implementeren; wanneer hij praktijken observeert, bestudeert hij de theorieën erachter.

EDUC8 Consortium

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

CiRRA

CENTRE OF EXPERTISE FOR INTELLECTUAL REFORMATION, RESEARCH AND ADVICE

Brahim Bouzarif (1982) is docent islamitische theologie en filosofie en vice-directeur van CiRRA. Hij is afgestudeerd aan de theologische Faculteit-Imam Universiteit in Riyad. Daarnaast beschikt hij ook over een masterdiploma in religiewetenschappen-KU Leuven. Hij is ook een Khatib Al-Jumu'a (imam van het vrijdaggebed). Hij heeft in verschillende moskeeën in Vlaanderen (België) gepredikt. Brahim Bouzarif is sinds 2017 op grote schaal betrokken bij de-radicalisering en evaluatie-inspanningen in scholen, gevangenissen in België. Hij geeft ook opleidingen aan leerkrachten en schoolhoofden over hoe om te gaan met religieuze diversiteit.

EDUC8 Consortium

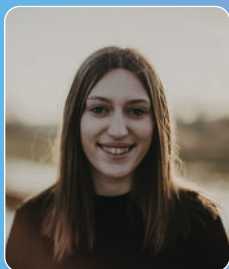
Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.

Didier Pollefeyt (Menen, 1965) is gewoon hoogleraar aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, België. Hij is voorzitter van het Centrum Academische Lerarenopleiding en van het Centrum voor Vredesethiek van de KU Leuven. Hij doceert religieuze initiatie, communicatie en vorming, vakdidactiek godsdienst en post-holocaust joods-christelijke relaties. Hij is verantwoordelijk voor de didactische website Thomas voor het godsdienstonderwijs in de Lage Landen en promotor van de internationale onderzoeksgroep 'Enhancing Catholic School Identity' (ECSI).

Leen Deflem (Leuven, 1995) werkt als wetenschappelijk onderzoekster aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, België. Deflem behaalde een bachelor- en masterdiploma in de Geschiedenis, een getuigschrift in de Theologie en een educatief diploma aan de KU Leuven. Ze werkt bij het Centrum Academische Lerarenopleiding van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven) en is betrokken bij het internationale ECSI-project ('Enhancing Catholic School Identity'). Daarnaast werkt ze ook voor Thomas, de didactische website voor leerkrachten en godsdienstonderwijs in het Nederlandstalige onderwijsgebied. Deflem is ook werkzaam bij Katholiek Onderwijs Vlaanderen.

Elies Van Noten (Lier, 1995) is als wetenschappelijk onderzoekster verbonden aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven, België. Ze behaalde een bachelor in de Geschiedenis en een master in de Culturele Studies aan de KU Leuven. Daarnaast behaalde ze een getuigschrift in de Theologie en een educatief diploma, alsook aan de KU Leuven. Van Noten werkt bij het Centrum Academische Lerarenopleiding van de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen (KU Leuven) en is betrokken bij het internationale ECSI-project ('Enhancing Catholic School Identity'). Daarnaast werkt ze ook voor Thomas, de didactische website voor leerkrachten en godsdienstonderwijs in het Nederlandstalige onderwijsgebied.

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

Ekaterini Tsalampouni

Apostolos Kralidis

Jelle Creemers

Samuël Veling

Vojko Strahovnik

Mateja Centa

Roman Globokar

Matej Purger

Didier Pollefeyt

Leen Deflem

Elies Van Noten

Pierre Costalunga

Luc Anckaert

Brahim Bouzarif

Dit boek werd gefinancierd door het Fonds voor interne veiligheid- Politie van de Europese Unie.

De inhoud van dit boek geeft uitsluitend de mening van de auteurs weer en valt uitsluitend onder hun verantwoordelijkheid. De Europese Commissie aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de informatie die erin is vervat.